

راه آینده

ناشر اندیشه های پیشرو عصر ما

- در این شماره :
- سرمقاله: نری د یوه نوی بدلون په درشل کې
  - امنیت از راه هندوکش یا شکار عُنقا
  - سرحدات میان افغانستان و پاکستان، هم منشاء جنگ و هم کلید صلح
  - انقلاب تونس، محصول قیام مردم
  - از جنبش سبز تا جنبش مصر
  - توسعه انسانمدار و پایدار
  - گفتگو بامحمد حسین محمدی داستان نویس جوان کشور
  - گرامشی و مفهوم فرهنگ

سرمقاله

نری د یوه نوی بدلون په درشل کې

په منځنی ختیځ کې د خلکو ناخوښي او د فاسدو دکتاتورۍ دولتونو په مقابل کې د اعتراض چیغو یو نوی پړاو پرانستی دی. بوعزیزی هغه تونسۍ ځوان و چې څو روځي مخکې د لورې، بیوزلی او وزگارتیا له امله، د تونس د خلکو د پراخه پرگنو د یوې ایسارې چیغې په توگه څرگند شو، په رڼا روځ یې په ځان اور بل کړ او د یوه فاسد واکمن د نارواوو په وړاندې د خلکو د غبرگون سمبول شو او تونسینان یې پاڅون ته راوبلل.

د تونس واکمن ذین العابدین بن علی چې له ۲۳ کلونو څخه یې را پدېخوا، ځان او خپلې کورنۍ ته یو افسانوي ژوند برابر کړی و، د تونس د خلکو د پاڅون په وړاندې ډېر ژر په گوندو شو او له خپلې کورنۍ او شتمنیو سره سعودي عربستان ته وتښتید.

د تونس د ځوانانو د بریالیتوب لاسونه لا همغسې په خوند پریقیدل چې په لسگونو زره مصري ځوانان وایونو ته راوتل او د خپل ولسمشر حسنی مبارک په ضد یې لاریونه پیل کړل.

مصر د منځنی، ختیځ او نړۍ له سترو هیوادونو څخه دی. مصریان د یوه لرغونې تمدن د لرلو ویاړ لري، مصر د زرگونو کلونو مهذب او مدني ژوند تاریخ لري. نیل په مصر کې بهیري، د فرعون هدیره په مصر کې ده، افغاني سید جمال الدین یو وختي په مصر کې و او مصریانو ته یې د وینسېدو، پاڅېدو، خوځېدو، خپلواکۍ او پرمختګ ویناوي کولې. محمد عبده د افغاني سید شاگرد و چې آثار یې تر اوسه په مصریانو کې لوستونکي لري. جمال عبدالناصر د مصر و چې د عربي ناسیونالیزم او د وخت د استعماري ځواکونو د سترگو اغزی بلل کېده او د عربو د یووالي او خپلواکۍ له پاره یې ډېرې هلې ځلې وکړې. خو له جمال عبدالناصر څخه وروسته په مصر کې ډېر بدلونونه راغلل. انورالسادات له اسراییلو سره د کمپ دیوید د سولې تړون لاسلیک کړ او د مصر د خلکو غوښتنو، د جمال عبدالناصر ارمانونو، د فلسطین د خلکو روا حقونو او په منځنی ختیځ کې یې د ولسواکيو د پرمختګ او د خلکو د هوساینې سترو موخو ته شا کړه. امریکا د دي سولې په بدله کې مصر ته ۶۰ او اسراییلو ته ۱۰۰ بلیون ډالره پوځي او اقتصادي مرستې ومنلې.

په تېرو ډېرشو کلونو کې په عربي منځنی ختیځ کې ډېر بدلونونه راغلل. ځوان توکم په ډېر څه وپوهېد، اقتصادي ستونزې ډیرې شوې، د شتمنو او نیستمونو تر مینځ واټن ډېر زیات شو، په ډیرو هېوادونو کې دکتاتورۍ په روا واکمنیو بدلې شوې، د جمهوري دولتونو او پاچاهيو تر مینځ توپیر تقریباً له مینځه لاړ، د خلکو له پاره سیاسي چاپیریال وروکی شو، ډېر عربي مشران د لویدیځ او امریکا په لاسپوڅو او گوداګیو واوښتل. او په ځینو هېوادونو کې د یوه پاچا یا جمهور رییس د واکمنۍ کلونه له دوو او دريو لسیزو څخه واوښتل.

دا منفي بدلونونه په عربي هېوادونو کې په داسې کلونو کې پېښ شول چې د شوروی اتحاد واکمني رنګه شوې وه او امریکا د نړۍ د یواځنی پوځي او اقتصادي ستر ځواک په توګه، په ټوله نړۍ باندې د کنټرول او واکمنۍ خوبونه لیدل؛ خو د واک دغه پراختیا او د واک د ساتلو له پاره اقتصادي او پوځي لګښتونو د امریکا اقتصاد له ډېرو ستونزو سره مخامخ کړ. وزگارتیا ډېره شوه، بودجه له کسر سره مخامخ شوه، د امریکا پورونه په بېساری توګه زیات شول او د امریکا اقتصادي پرمختګ ټګنی شو. په عراق او افغانستان باندې پوځي یرغلونو د امریکا د دولت لګښتونه دومره زیات کړل چې د دغه هېواد ستر اقتصاد یې د ماتې له لومړنیو وېرو سره مخامخ کړ او د چین غوندې پرمختلونکی اقتصاد ته یې دا موقع په لاس ورکړه چې د امریکا پوځي، اقتصادي او سیاسي دریځ له گواښ سره مخامخ کړي.

په عربي منځنی ختیځ او د نړۍ په نورو برخو کې امریکایي تگلارو، د دغه هېوادونو د خلکو او فاسدو دولتي چارواکو تر مینځ واټن، د زغم او صبر له پولو تېر کړ او خلک وایونو ته راوتل.

دا دي یوه میاشت وشو چې د تونس ولسمشر ذین العابدین بن علی له خپلې بنځې او سرو زرو سره تښتېدلې؛ خو تونسینان لا هم د ربښتیانۍ خپلواکۍ، انساني حقونو، ډوډۍ، کار او مسوول مشرتابه له پاره چیغې وهي. په مصر کې په لسگونو زره ځوانان د قاهرې، سویز او اسکندریې په ښارونو کې سره یو موټی شول او ټانی فرعون، حسنی مبارک یې تښتې ته اړ کړ. په داسې مصر کې چې انساني ځواک او اقتصادي وړتیاوي لري، ځوانان د ډوډۍ او کار چیغې وهي او پرېکړه یې کړې ده چې د (فرعون) په هېواد کې ژور بدلونونه را منځ ته کوي.

(پاتې برخه په ۴مخه)

امنیت از راه هندوکش یا شکار عُنقا

پارلمان جمهوری فدرال آلمان طی مجلسی به تاریخ بیست و هشتم جنوری سال (۲۰۱۱)، ماموریت نیروهای نظامی این کشور در افغانستان را بدون این که به افکار عمومی جامعه آلمان وقعی بگذارد برای یکسال دیگر تمدید کرد.

طبق نظر سنجیها، بیشتر شهروندان آلمان به حضور نظامیان شان در افغانستان با نظر تردید و مخالفت می نگرند چون تا هنوز به روشنی نمی دانند که سربازان این کشور مقیم "هندوکش"، در واقعیت چه مصروفیتی دارند؟

در سالهای پیش، باری که خبر تلفات انسانی می رسید یا مسأله تمدید حضور نیروها مطرح می گردید، رسانه های وابسته به حکومت، دست به مانور اطلاعاتی زده تصاویر و گزارشهای را از گردش سربازان در دامنه کوهستانهای لامزروع و بی آدم هندوکش، کوجه های پر گرد و غبار روستا های «مزار» و «قدوز» و یا ظهور آنها در جمع آدمهای روزگار زده در کوجه و بازار که از جبر فقر و تنگدستی، چروک یأس در چهره داشتند به نمایش و خوانش می گذاشتند تا شکل یابی افکار عامه از مسیر در حد تحمل خارج نشده غیر قابل کنترل نگردد. حالا اینگونه خبررسانی به دلیل وخامت وضع امنیتی در شمال کشور نیز محدود گردیده است.

ژورنالستان خارجی بویژه از کشورهای که پرسونل نظامی در افغانستان دارند به بهانه های امنیتی بدرقه سرکاری می شوند و به درون جامعه، آنجا که بستر اصلی دشواریها پهنایافته، راه نمی یابند تا عوامل و منابع بروز وضع بحرانی موجود را به تصویر و قلم بکشند، در نتیجه مردم این کشور ها از اطلاعات عینی در باره واقعیتهای جامعه افغانی بی خبر می مانند.

«نیکولوس شنایدر» رئیس شورای کلیساهای پروتستانت آلمان به تاریخ (۵ فبروری ۲۰۱۱) از قرارگاه نیروهای نظامی آلمان در کمپ (مارمل) در حومه مزارشریف بازدید کرد و بعد اظهار نمود که: "من صدای شلیک نشنیدم"، زیرا به قول روزنامه (فرانکفورتر الگیماینی سایتونگ)، "آنچه به نظر شنایدر می رسد وسایط ثقیل زرهی اند که روانه جنگ می گردند، جنگی که چهره پلید آنرا نه رئیس شورای کلیساهای پروتستانت آلمان و نه بیشترین بازدیدکننده گان دیگر می بینند".

جالب این که واژه "هندوکش" در محافل سیاسی و رسانه های خبری آلمان بعد از ورود واحد های نظامی آنکشور به افغانستان، به حیث سمبول امنیت سر زبانها افتاد. احزاب محافظه کار، راست میانه و سوسیال دموکراتهای لیبرال، امنیت آلمان را در "هندوکش"

امنیت از راه هندوکش ... [بازمانده از صفحه اول]

جستجو می کنند بی آنکه توضیحات قانع کننده یی در زمینه ارایه نمایند. «پیتر شتروک» وزیر دفاع در حکومت «گرهارد شرودر» صدراعظم سابق آلمان (۱۹۹۸ - ۲۰۰۵)، "امنیت آلمان در هندوکش نهفته است" را شعار داد ولی توضیح نکرد که این موضوع چه ربطی با هندوکش دارد. احتمالاً او و دیگر مقامات حزبی و حکومتی به پندار مبارزه بر ضد تروریسم و بنیادگرایی، هندوکش را به جای آشیانه اصلی ترور و وحشت به خطا نشانی گرفته می خواهند با سمبول سازیهای مبهم دیدگاه مردم آلمان را در سمت دلخواه سوق دهند و بدین ترتیب تبرئه یی برای تداوم حضور نظامی خود بسازند، و الی لانه تروریسم نشانی کاملاً آشکار و شناسایی شده یی دارد که اگر سرکوب آن مقرر دستور فعالیت نظامیان آلمان در افغانستان باشد، تا سبب تهدید امنیت این کشور نگردد؛ باید کمی جلوتر بروند و هدف را در آنسوی مرزهای افغانستان دنبال کنند.

مارش نظامیان آلمانی در دامن کوه پایه های هندوکش به قصد جستجو و دریافت امنیت برای کشور شان، قصه های افسانوی شکار عنقا (سیمرغ) توسط «هیرکولیس» را در ذهن تداعی می کند نه چیز بیشتر از آن!

مقامات دولت آلمان در تلاش به خاطر توضیح دلایل حضور واحد های ارتش این کشور در "هندوکش" به استقرار ثبات و امنیت، توسعهٔ دموکراسی و امداد عمرانی در ساحهٔ مسؤولیت خویش اشاره کرده، این مسایل را در نشستهای پارلمانی و گفتگو با رسانه های جمعی پیهم تکرار می نمایند، اما پرسشی که آیا در عرصه های مورد نظر، بعد از گذشت (۹) سال دست آورد مشهودی نیز دارند تا اکنون بی پاسخ مانده است. اگر از شرکت ارتش آلمان در برخی پروژه های عمرانی مانند ترمیم سرک، مکتب و بیمارستان که به هیچوجه نمی توانند به مثابهٔ دست آورد موثر در جهت بهبود زنده گی مردم تلقی شوند چون برنامهٔ فراگیر و ماستر پلانی در این عرصه به چشم نمی خورد، بگذریم بیشتر از (۹) سال حضور آنها اثر نمایانی در جهت استقرار ثبات و امنیت و توسعهٔ دموکراسی نداشته است.

در همین "هندوکش" زیر کنترل آنها، انارشی افسار گسیختهٔ فرمانروایی جنگسالاران، فساد بی حد و مرز اداری، جنایات روز افزون بشری، محاکم قرون اوسطایی و شبکه های قاچاق مواد مخدر بیداد می کنند و مرجعی هم برای انسداد راه جولان ظلم و بیداد سراغ نیست. سربازان آلمانی در شلوغ حوادث ناگوار جاری جز نظاره گر بیطرف نقش دیگری را تا حالا ایفا نکرده اند که اگر پرسیده شود، چرا؟ پاسخ این است که ماموریت ندارند تا در امور داخلی مداخله کنند پس معلوم نیست ادعای استقرار ثبات، امنیت و دموکراسی بر مبنای کدام شیوه و طرق عمل استوار است؟ می گویند که اگر ما خارج شویم طالبان می آیند. در این صورت هدف باید واضحاً تفکیک گردد و در پیوند غیر واقعی تبلیغاتی با استقرار ثبات، امنیت و دموکراسی قرار نگیرد.

دولت آلمان بعد از حادثهٔ یازدهم سپتامبر (۲۰۰۱) در یک اقدام عاطفی، به علامت همبسته گی بی قیدوشرط با ایالات متحدهٔ امریکا در کنار دیگر کشور های ناتو، به افغانستان سرباز گسیل داشت تا به ادعای خودش مکلفیتهای بین

المللی خود را اجرا نماید و یکجا با امریکا و ناتو افغانستان را "دموکراتیک" سازد؛ اما بنا برنبود برنامه و ستراتیژی روشن و مقدم تر از همه در اثر بی توجهی به شرایط نا به سامان داخل کشور، بی اعتنایی به منافع مردم و رجحان منافع امریکا، اجرای عملیات "مکلفیتهای بین المللی" به قصد "دموکراتیک سازی" در همان آغاز به بیراهه رفت و تا هنوز روند سالمی را اختیار نکرده است.

انکشاف کنونی اوضاع کشور در یک مسیر بحرانی و عاری از دورنما از پی (۹) سال بی ثمری مارش نظامی در دامنه های هندوکش، مقامات آلمانی را به مشکل توضیح ضرورت حضور نظامیان آنها در افغانستان مواجه ساخته است. اگر سیاست ناشفاف رسانه یی دولت آلمان در قبال رخدادهای افغانستان به منوال موجود ادامه یابد به ویژه در صورتیکه میزان تلفات انسانی بالا رود بدون شک موج نارضایتی اجتماعی افزایش خواهد یافت و "هندوکش" به جای "مرجع امنیت جویی" به یک معضلهٔ اجتماعی میدل خواهد شد. در اینصورت دولت آلمان پیش از آنکه عمیق تر در باتلاق حوادث افغانستان فرو رود چارهٔ دیگری جز شفافیت سیاست "افغانی" و سنجش تدابیر برای در نظر داشت زمان عقب نشینی ندارد.

همین حالا ظواهر بدگمانی از درون لایه های گوناگون سیاسی - اجتماعی جامعه سر بیرون آورده، در رده های سیاست مداران نخبه به شمول تصمیم گیرنده گان اسبق اعزام نیرو، نفوذ کرده اند. جناح چپ حزب سوسیال دموکرات و حزب سبزها متقاضی شفافیت لازم خبری در بارهٔ چگونه گی فعالیت واحدهای ارتش آلمان در افغانستان با اشاراتی به پیشبینی زمانی برای بازگشت آنها اند چونکه نارضایتی مردم را از وضع مجهول کنونی به خوبی احساس کرده اند.

دولت آلمان در نتیجهٔ فشار های اجتماعی ناگزیر شد پایان سال (۲۰۱۱) را آغاز خروج تدریجی واحد های نظامی ارتش و واگذاری مسؤولیت امنیتی به نیروهای افغان اعلام نماید اما این مسأله را بر چگونه گی انکشاف وضع امنیتی افغانستان مشروط ساخت، شرطی که تعمیم آن به دلیل نبود ارتش مسلکی و آموزش دیدهٔ افغانی محتمل به نظر نمی آید. نیروهای مسلح موجود نه تنها از مسلک و آموزش بهره یی کافی ندارند بل، وفاداری شماری از آنها به امری که انجام می دهند نیز مخدوش است.

به اساس اخبار شام هژدهم فبروری (۲۰۱۱) تلویزیونهای آلمان، یک سرباز افغان همان روز حین اجرای وظیفهٔ مشترک با سربازان آلمانی در ولایت بغلان ناگهان به سوی آنها شلیک کرد که در نتیجه سه سرباز آلمانی کشته و شش تن دیگر زخم برداشتند. یاددهانی می گردد که نیروهای مسلح در شمال را آموزگاران آلمانی آموزش می دهند.

حزب چپ آلمان یگانه نیروی سیاسی پارلمانی است که بازگشت فوری نظامیان آلمانی از افغانستان را مطالبه نموده ادامهٔ حضور شان را در آنجا زاید می داند ولی برخورد این حزب با مسایل مربوط به افغانستان به دلیل عدم آگاهی کافی از وضعیت داخل کشور در حالیکه به حیث یک سازمان سیاسی چپ، در قبال زحمتکشان دیگر کشور ها منجمله

افغانستان مسؤولیت ابراز همبسته گی دارد قابل تأمل به نظر می رسد. فرض شود قوتهای نظامی آلمان فوراً بازگشت کردند، بعد چی؟ مشکل افغانستان دربرگیرندهٔ کامپلکسی از عوامل داخلی و خارجی است که تنها با خروج نظامیان آلمانی راه حل نمی یابد.

«گریگور گیزی» رئیس فرکسیون حزب چپ در پارلمان فدرال را عقیده برآنست که مردم افغانستان باید خود به مبارزه برای ایجاد جنبش مقاومت مردمی به خاطر رهایی از سلطهٔ تروریسم، خشونت طلبی و دیگر انواع بیدادگری توسل ورزد. چنین طرح از نظر تیوری نمای منطقی دارد ولی زمینه های عملی آن در شرایط کنونی نه تنها میسر نبوده بل که در چشم انداز هم نیستند زیرا از یکسو کاربرد ابزاری معنویت مسلط به شیوهٔ قرون اوسطایی در پیوند تنگاتنگ با کاربرد تفنگ به حیث وسیلهٔ تحمیل اراده و قدرت سیاسی با حمایت بیرونی به اضافهٔ فقر همه گیر اقتصادی، گلوی جامعهٔ افغانی را طوری خفیده است که تنفس را دشوار می سازد و از سوی دیگر، نیروهای که پوتانسیل ایجاد اینگونه جنبش تلقی می گردند در حال حاضر در تشتت، آشفته گی و سردرگمی بسر می برند. بهتر است اگر حزب چپ آلمان مطالبهٔ بازگشت واحدهای نظامی کشور خود را با ضرورت رفع عوامل بازدارندهٔ ثبات و امنیت در وجود عناصر متشکلهٔ نظام ناکارهٔ حاکم و اپوزیسیون مسلح آن و نیاز ظهور الترناتیف دموکراتیک در محور یک تشکل سیاسی زحمتکشان افغانستان مرتبط سازد و این مطلب را از طریق تریبونهای پارلمانی، رسانه یی و بین المللی صریحاً بیان نماید. این امر می تواند اقلان نشانهٔ حمایت معنوی و ابراز همبسته گی با مردم افغانستان باشد. مبرهن است که ایجاد الترناتیف دموکراتیک کار خود افغانها است و در این راستا باید مبارزه صورت گیرد.

کارشناسان بین المللی امور افغانستان امکانات بیرونرفت از بن بست سیاسی - نظامی امریکا، آلمان و دیگر کشور های ناتو را در بازنگری ستراتیژی آنها مبنی بر تقویت کمک برای توسعهٔ پروژه های بازسازی اقتصادی به جای گسترش حضور نظامی می بینند. چنین طرز تفکر گرچه خیرخواهانه به نظر می رسد اما فاکتور "آمر پروژه" و نقش تعیین کنندهٔ او در این پروسه را دور می گذارد. تجارب سالهای اخیر به وضاحت نشان می دهند که پروژه های بازسازی در نبود مدیریت سالم نتیجه یی بار نمی آورند. تا اکنون میلیارد ها دالر به نام کمک و باز سازی به کشور سرازیر گشته ولی از مجاری مرموزی دوباره مفقود شده اند. لذا اگر کمک با حفظ ساختار های موجود درون و بیرون رژیم تقویت هم یابد حاصل ملموسی نخواهد داشت. بازسازی اقتصادی در کنار پول، مستلزم کار فهمی، سازماندهی و ادارهٔ سالم است آنچه که در افغانستان امروز وجود ندارد و اگر به وجود نیاید، تفکر و عمل سالم سیاسی بر وضعیت کنونی مستولی نگردد، نظامیان آلمانی در "هندوکش" چه بمانند چه نمانند معضلهٔ افغانستان لاینحل باقی خواهد ماند.

نوشتهٔ «جورجیس لیفور Georges Lefuvere» سابق دیپلومات و نمایندهٔ سیاسی کمیسیون اروپا در پاکستان

برگرفته از لوموند دیپلماتیک

مترجم: منوچهر

رأی گیری مجلس قانونگذاری افغانستان در ماه سپتامبر (۲۰۱۰)، همانند انتخابات ریاست جمهوری سال گذشتهٔ آن کشور با مشارکت ضعیف رأی دهندگان و تقلبهای گسترده رقم خورد. افزایش سؤ قصدها نیز گواهی بر بنبست استراتژی ناتواست، که جایگاه و وزن پشتون هایی را نادیده گرفته که مرزی که مرده ریگ استعمار است، آنها را میان پاکستان و افغانستان دو پارچه کرده اند.

سرحدات میان افغانستان و پاکستان، هم منشاء جنگ و هم کلید صلح

شد. همزمان جلال الدین حقانی، از اهالی «خوست»، چهره برجسته پشتون و «حزب اسلامی افغانستان، شاخه مولوی محمد یونس خالص» نیروهای خود را در ناحیه «میران شاه» وزیرستان شمالی سامان می داد و از همانجا بود که ارتش چهلم شوروی را شکست داد. همین محور «خوست - میران شاه»، که با خط «دیورند» تقاطع دارد، اکنون کانون تروریسم وهابی است که به پر جوشش ترین نقطه خویش رسیده. (این خط مرزی را افسری از ارتش بریتانیا به همین نام در سال (۱۸۹۳) ترسیم کرده بود تا امپراتوری هند را از افغانستان آشوب زده جدا سازند.) هیچ عنصری از این همه تصادفی نیامده است **ادامه در صفحهٔ ۷**

دیگری یافتنی است؟ جستجوی چاره یی جایگزین به ورطه هایی حساس و مشخصا به قلمرو میراثهای استعماری نا یافته یی میکشاند که موضوع تمام ادعاهای ناگفته میان کابل و اسلام آباد و ناگزیر به دور از ساده انگاریهای معمول است. تاکنون درباره اشتباهات استراتژیکی ارتکاب یافته از سال (۲۰۰۱) در افغانستان تمام یا تقریباً تمام آنچه گفتنی است گفته شده، اما از سؤ تفاهم آغازین کمتر سخنی به میان آمده.

در سال (۱۹۸۶)، اسامه بن لادن در شرق افغانستان نزدیک به ولایت «خوست» در چند کیلومتری نواحی قبیله نشین وزیرستان پاکستان مستقر

بخش اول،

در سال (۲۰۰۹)، (۲۰۱۲) غیرنظامی در افغانستان کشته شدند؛ شمار جان باخته گان فقط در بخشهای شمال و پشتون نشین پاکستان، از غیرنظامیان گرفته تا نظامیان و شورشیان، به رقمی نزدیک به دوازده هزار تن می رسد. همه نشانه ها برآنند که نتایج کنفرانسهای بین المللی لندن (۲۸ جنوری ۲۰۱۰) و کابل (۲۰ جون ۲۰۱۰) آنچنان نبوده است تا این دور فروکشنده مرگبار را متوقف سازد و بیم فروپاشی دو کشوری را از میان بردارد که ساکنان شان به در حدود دوصد میلیون نفرند. به جز دست دوستی که به سوی طالبان دراز شده، آیا رویکرد ممکن

داود اسعد

انقلاب تونس، محصول قیام مردم

زمانیکه کهنه کاران در قدرت سهیم باشند حاضر به سهمگیری در کابینه و یا کدام پست دیگری نیست، زیرا این مطلب خود به حکومت نابکار گذشته جنبه قانونی می بخشد.

ناگفته نباید گذاشت که طرح پلانهای چون فراهم آوری زمینه فرار بن علی، حکومت انتقالی، سرکوب قیام مردم، سرکوبی مقاومت و مداخله در کمیته های نظم عامه مردمی و بالاخر سازماندهی چور و چپاولگریها و به غارت بردن داراییهای مردم - ساخته ائتلاف نام نهاد فوق نه، بل، اجزای همان پلانهای دورنمایی است که در سفارت ایالات متحده طراحی شده و به وسیله دشمنان مردم تونس عملی میگرددند. بورژوازی امریکا و اتحادیه اروپا چنان وانمود میسازند که گویا غافلگیر شده اند و از آنجایی که راه حل دیگری را نمی بینند و در نظر دارند تا مردم را دوباره از راه های دماغویزیک در اختیار خود داشته باشند، انکشافها را استقبال کرده و نتایج آنرا مثبت ارزیابی میکنند. این که آنان چرا چنین نظر میدهند، وضاحت دارد؛ زیرا تا همین اکنون مسأله مالکیت دست نخورده باقی است و امریکا - ناتو باز هم زمینه های مداخلات شان را مساعد میدانند.

ولی این مطلب باید در مخیله شان جاگزين گردد که این مردم است که تاریخ خود را می سازد و اگر مردم بخواهد، هیچ نیرویی جلو حرکت شان را گرفته نمی تواند.

در کنار این واقعیت مبرهن میگردد که انقلابها برای سرنگونی دیکتاتوریه و برقراری حکومتهای دموکراتیک، می تواند بدون توسل به خشونت و تجهیزات جنگی به راه انداخته شود، زیرا توده های وسیع مردم از آن پشتیبانی میکنند.

نظام سرمایه داری که وارد مرحله گلوبال خود گردیده نه تنها بحرانهای دورانی و سیستمی خود را حل کرده نمیتواند، بل، قادر به حل دشواریهای موجود جهان که ناشی از استثمار بیرحمانه مردم و به غارت بردن ثروتهای طبیعی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی شان است، نیز نیست و مؤفق نمیشود تا به فقر و بیکاری پایان دهد. برخلاف در تشدید این وضعیت یاری میرساند.

با اعتقاد میتوان گفت که پیروزی از آن مردم تونس است و راه دیگری به غیر از افشای دشمنان مردم را نمیتوان سراغ کرد، زیرا در صورت تحکیم مجدد مواضع قدرت طبق حاکم استثمارگر باز هم به جان مردم افتاده و خشونت را افزون میسازند.

خودسوزی این جوان تونسی که به مرگ وی منجر شد، باعث گردید دوستان و نزدیکان وی دست به اعتراض و تظاهرات بزنند. اعتراض و تظاهرات آنان هم به درگیری با نیروهای پلیس و ضد شورش و کشته شدن تعدادی دیگر منجر شد. این درگیریها همینطور ادامه یافت و حدود يك ماه به طول انجامید.

موج عظیم نیروی مردم را درخود نمی بینند، جنرال مؤظف نیروهای امریکایی در (افریکوم)، (ویلهم وورد) با جنرال «رشید عمار» به مذاکره پرداخته و از وی تقاضای اعزام نیروهای اردو و ضرورت گشودن آتش به روی قیام کننده گان را میکند. جنرال تونسی که وضع را با دقت تحلیل کرده و میداند که در برابر موج عظیم مردم گشودن آتش نه تنها بیمورد است، بل، میتواند در جهت مخالف آن حوادث را سیر دهد این درخواست را رد میکند. بنابراین سرمایه داری نیولیبرال با برآشفته گبی که خصیصه سیستم در حال زوال است، روابط با تونس را تیره ارزیابی کرده و کمکهایش را تا تصمیم بعدی متوقف میسازد. این که میگویند، بخشهایی از اردو با مردم در آمیخته اند و یا اردو از جانب «بن علی» مورد تفقد و توجه قرار نگرفته است، تبلیغات بی پایه و دور از واقعیت است. پُر اهمیت این است که بیداری مردم، به تکان خوردن تعدادی از سیاستمداران انجامیده و امروز به آن نقطه یی رسیده که از اوامر بنیان سرمایه داری نیولیبرال و غارتگر گلوبال سرباز میزنند و میدانند که به سرنوشت «بن علی»، «مبارک» و همقطاران شان مبتلا خواهند شد. روی دیگر مطلب این است که آنان سالیان دراز در خواب غفلت فرو رفته و به خاطر زر اندوزی، مردم خویش را فراموش نموده و همه خوشبختیهای شان را در موجودیت امریکا - ناتو میدیدند و تصور میکردند که واقعاً امریکا - ناتو به خاطر آینده پُر سعادت آنان حتی حاضر است جان سربازان شان را قربان کنند و سعادت مردم تونس را تأمین نمایند و اما اینک به ساده گی دریافتند که امریکا - ناتو به خاطر خواسته های خودشان تونس را مورد حمایت قرار میدادند و در فرجام نتوانستند حتی از اولین آستانبوس شان در تونس دفاع نموده و وی را حداقل برای مدت زمان محدودی پناه سیاسی بدهند. درین میان وزیر خارجهء فرانسه در اواخر سال (۲۰۱۰) اعزام نیروهای پولیس و امنیت را با «بن علی» طرح کرد و چنین وانمود کرد که گویا نیروهای امنیتی خود را بررسی مثبت کرده و معتقد است که آنان برای مهار ساختن اینگونه قیامها آماده گی کامل داشته و میتوانند وضع را در تونس هرچه زودتر تحت کنترل درآورند. جالب این است که اصلاً توافق جانب تونس معلوم نبوده، ولی طیاره های نظامی حامل کلیه ضروریات داخل و عقب جبهه منتظر پرواز و حمل نیرو های متذکره بودند. این مطلب هم رهگشای خواسته های نیولیبرالها نشد و همان بود که افسانه انتقال غیرقانونی یک و نیم تن طلا از بانک مرکزی تونس توسط "لیلا بن علی" را اداره ریاست جمهوری فرانسه پخش کرد و در چهارهزاروپنجاه وسه صفحه انترنتی همزمان به نشر رسید، حال آنکه رئیس بانک مرکزی تونس آنرا چندین بار تکذیب نموده بود.

در ادامه این بررسیها میخوانیم که رایه فاکتها تعیین کننده نیست، بل، فاکتها جنبه های تبلیغاتی دارند، با اهمیت تر این است که از گسترش قیام جلوگیری شود و ساختار مافیایی - طراحان و گرداننده گان جلوگیری از گسترش قیام که همه از کشور های امریکا - ناتو هستند - باید در محدوده فامیل «بن علی» باقی بماند. بدین معنی که از دادن معلومات بیشتر درین زمینه خودداری شود. انقلاب را باید تحریف کرد و از قیام مردم نباید سخنی در میان باشد، بل، به مردم تفهیم انقلاب "یاسمنی" گردد (به یاد داشته باشیم که بازی با رنگها زمانی در اوکراین نیز نقش خود را ایفا کرد، آن زمان صدور سرمایه داری نیولیبرال زیرنام انقلاب نارنجی به مردم عرضه گردید) و سرانجام خلیها توجه شود تا سیستم با روکش دموکراتیک حفظ گردد.

در اینجا میرسیم به ساختار حکومت انتقالی که گویا ائتلافی از سازمانها و احزاب شامل قیام است. درخور توجه است که «محمد غنوشی» دوست نزدیک «بن علی» به صفت نخست وزیر، شش تن از وزرای سابق که اغلباً در پستهای کلیدی - وزارت های دفاع، خارجه و داخله - ایفای وظیفه میکردند و اکنون به وظایف شان ادامه میدهند، به اضافه رئیس حزب اسلامی تونس «احمد ابراهیم» که تا هنوز وفادار به رژیم گذشته است و نماینده حزب سوسیال - لیبرال تونس «احمد نجیب شیبی» که از جمله نزدیکان ایالات متحده و نماینده بورژوازی بزرگ تونس به شمار می آید، شامل این ائتلاف قیام کننده گان هستند. بدین ترتیب جمعاً نه نفر که اکثریت کابینه را تشکیل میدهند و در قیام نی تنها شرکت نداشته اند، بل، در ضدیت با آن عمل کرده و میخواهند درباره آینده مردم به پا خاسته تونس تصمیم بگیرند. زیرا سه نماینده سندیکاها که از انتصاب شان به پستهای وزارتخانه ها از طریق تلویزیون تونس اطلاع به دست آوردند، اصلاً دست به کار نشدند و همان روز اول به این تصمیم اعتراض نموده و حاضر به اشغال کرسیها نشدند. مصطفی بن جعفر نماینده چپ دموکراتیک بلافاصله استعفا داد و اضافه کرد، تا

برای تحلیل مشخص تغییرات اخیر در تونس بهتر خواهد بود، روی مشخصات ساختاری کشور تونس مکت مختصری کرد و بعد از آن روپوشها را درید و کتمانگریهای ارتجاع داخلی تونس و پشتیبانان خارجی شان به ویژه فرانسه و ایتالیا را روشن ساخت.

جمهوری تونس که در شمال افریقا واقع شده دارای مساحت (۱۶۳ هزار و ۶۱۰) کیلومتر مربع بوده و (۱۰ میلیون و ۲۷۶ هزار و ۱۵۸) نفر جمعیت دارد. (۹۸) در صد جمعیت این کشور را اعراب تشکیل میدهند. مهاجرین تونسی در همه کشورهای جهان زنده گی میکنند که از جمله در فرانسه (۶۰۰ هزار) نفر، در ایتالیا (۱۴۳ هزار) نفر، در آلمان (۸۰ هزار) نفر، در ایالات متحده امریکا (۲۶ هزار) نفر و به همین ترتیب تعداد زیادی در کشورهای عربی، به خصوص کشورهای خلیج اقامت دارند که در این کشور ها صرفاً تعداد کارگران ماهر و انجنیران تونسی مهاجر به (۲۴ هزار و ۶۵۵) نفر میرسد.

نودوهشت در صد مردم تونس مسلمان هستند که در بین آنها مذهب مالکی سنی هشتادوپنچ در صد و متباقی سنیهای حنفی مذهب هستند. دو در صد جمعیت آن را مسیحیان، یهودیان و پیروان سایر ادیان تشکیل میدهند. زبان رسمی کشور عربی تونسی بوده و بنابر تسلط سالیان دراز فرانسویها، زبان فرانسوی به حیث زبان دوم کشور درآمده است.

اگر دقت کنیم انقلاب دموکراتیک در تونس به طور شتابان مراحل نخستین اش را که سلب قدرت از «زین العابدین بن علی» دیکتاتور مورد حمایت غرب و ایالات متحده امریکا بود، در مقطع زمانی تقریباً یکماه و اندکی پشت سر گذاشت و اما طوریکه ارزیابیهای حزب کمونیستی کارگری تونس گواه است: "نیمه راه انقلابی طی شده است و نیمه راه دگر در برابر آنان قرار دارد."

اما دریغ که این نیمه راه دومی خلیها پُر از فراز و نشیب خواهد بود و امپریالیزم گلوبال همه موانع را در سر راه خواسته های برحق مردم تونس ایجاد خواهد کرد تا پروسه دموکراتیزه ساختن حیات اجتماعی به مشکلات عدیده مواجه گردد، زیرا این مطلب از خصلت ضد انسانی امپریالیزم و نظام اجتماعی - اقتصادی آن یعنی سرمایه داری ناشی میگردد.

این نیمه راه را میتوان به مراحل مختلف دسته بندی کرد، که دشوارترین آن هم اکنون در ایجاد حکومت انتقالی نهفته است که آیا مردم در برابر بورژوازی بزرگ تونس تا آن حدود مقامت میکنند تا حکومت خواست خودشان را به میان آورند و بعداً به سوی انتخابات واقعاً دموکراتیک بروند؟ و یا این که تزویر ارتجاع داخلی و خارجی کاری افتاده و در قدم نخست با آوردن ریفورمها؛ مردم را از پیگیری مبارزه آغاز یافته کنار برده و در نهایت قدرت را در میانه خودشان نگهدارند و گذشته های دیکتاتوری دوباره یکی پی دیگری به شیوه شدید تر از گذشته تکرار گردند.

اگر نظری به چند ماه گذشته بیاندازیم، می بینیم که "ویکی لیکس" به تاریخ (۱۷ جولای ۲۰۰۹) یکی از اسناد محرم سفارت ایالات متحده را از تونس به دست نشر سپرد و در آن مناسبات تونس - امریکا را تصویر نموده و تأکید میکند که این مناسبات جداً مداخله واشنگتن را ضرورت دارد. در بررسیهای بعدی به دشواریهای تونس که هنوز حل نشده اند، اشاره میشود و طالب هدایت در زمینه کاربست اقدام مؤثر میگرددند درین سند همچنان توضیح میگردد که «بن علی» نمیتواند نظر به کبر سن مورد اعتماد باشد، زیرا وی و رژیم موجوده اش؛ کاملاً بد نام گردیده و در تمام مقامهای فعلی فرد مطلوبی برای جانشینی وی وجود ندارد. «بن علی» اصلاً نه مشوره را می پذیرد و نه به انتقاد واقعی قایل است. کاملاً بی تفاوت است که این مطالب از داخل و یا از جانب نیروهای بین المللی طرح گردد و بالاخر در نتیجه گیری چنین ذکر میگردد که باید از تغییرات اساسی الی برکناری موصوف صرفنظر شود و با انکشاف بعدی اوضاع پیوند داده شود.

در ادامه ذکر میگردد که سیاست رئیس جمهور «اوباما» امکانات وسیع پیاده شدن را دارد. زیرا امکانات برای عملی نمودن ریفورمهای دموکراتیک و پشتیبانی از حقوق بشر خلیها مساعد است. باید کمکهای تسلیحاتی را به راه های نوینی سمتدهی کرد و آن این که همکاری امنیتی و همکاری خدمات اطلاعاتی مخفی را جاگزين آن ساخت و حکومت تونس را متقاعد ساخت تا ریفورمهای سیاسی را تشدید بخشیده و میانه راه های جدیدی را سراغ بیند. درین زمینه ها ایالات متحده امریکا، آلمان و انگلستان هم نظر بودند، ولی فرانسه و ایتالیا از تمیل فشار بر حکومت تونس احتراز کردند.

اخطارهایی از جانب ائتله نظامی فرانسه در ماه اکتوبر (۲۰۱۰) در زمینه فروپاشی حکومت «بن علی» در یکی از مجله های انتقادی کمیک فرانسه «Canard enchaîné» تا حدود زیادی نا دیده گرفته شده و به آن توجهی صورت نگرفت. زمانیکه حوادث رشد بیشتر مییابند و نیروهای پولیس و نیروهای امنیتی تونس توان مقابله با

عباس خروشان

از جنبش سبز تا جنبش مصر

جنبش سبز ایران اولین خیزش مردمی در راه دموکراسی، حاکمیت قانون و حذف استبداد در منطقه بود.

جنبش سبز با این ادعا که در انتخابات ریاست جمهوری تقلب صورت گرفته است به خیابانها برآمده و حضور گسترده خود را اعلان کرد، ظاهراً خواست جنبش سبز تطبیق کامل قانون اساسی ایران بود.

دولت ایران در برابر جنبش سبز موضع گرفت و با قساوت تمام آنرا سرکوب نمود، با وجود آن جنبش سبز به مقاومت پرداخت و از موجودیت خود دفاع نمود.

این تنها مشکل مردم ایران نیست، تقریباً تمامی کشورهای اسلامی تحت حاکمیت نوعی از استبداد رنج می برند و همواره تلاش مردم برای رسیدن به حقوق اساسی و مدنی شان سرکوب می گردد.

تعداد زیادی کشورهای عربی دارای دولتهای شاهی و جمهوریهای نام نهاد اند که در آن حقوق اساسی و مدنی مردم پایمال میگردد، آزادی عقیده و بیان وجود ندارد و حتی نظامهای جمهوری به شکلی به حکومتهای میراثی مبدل شده است.

رؤسای جمهوری تونس و مصر به طور مثال، هر کدام بیش از سی

سال در راس هرم قدرت به حیث رئیس جمهور خود کامه حضور داشته اند.

تنها مسأله آزادیهای دموکراتیک، آزادی عقیده و بیان و حقوق بشر نیست که این دولتها را به چالش می کشد فقر، بیکاری، فساد اداری، استبداد و سرکوبهای دایمی هرگونه حرکت سیاسی؛ مردم را به ستوه آورده است.

مردم می خواهند دموکراسی به حاکمیت برسد، رئیس جمهور توسط مردم از طریق یک انتخابات شفاف برای یک مدت معین تعیین گردد، حکومتی که در نتیجه این انتخابات به وجود می آید به مسایل مبرم زنده گی توده ها توجه و اعتنا نماید، بیکاری و فقر را از میان بردارد و زمینه اشتغال آبرومند مردم را مهیا سازد، فساد اداری، رشوت و اختلاس از میان برداشته شود و کشور راه ترقی و توسعه را در پیش گیرد.

جنبش سبز ایران هرچند قربانی داد و فدا کاری نمود، اما به نتیجه مطلوب نرسید و ناچار راه مبارزه دوامدار را در پیش گرفت، اما اثرهای آن در کشورهای عربی در قیامهای مردم احساس گردید، مردم تونس برخاست، مردم یمن مصر و ... در کشورهای عربی که دستخوش این تحولات گردید، رهبران کشورها مقاومتی چندان از خود نشان ندادند و به بسیار ساده گی از قدرت کنار رفتند.

مردم نیز دست به خشونت‌هایی زدند که در قیامهای به شکل کلاسیک مردمی بروز می کرد، هر چند درگیریهای اتفاق افتاد و قربانیانی به جا گذاشت.

گویا این که اکثر جنبشها و حکومتها تا این سطح ارتقا نموده اند که ضمن پا فشاری روی خواستهای شان، نوعی برخورد مدنی با مسایل داشته باشند. گویا این که می توان سیاست را مدنی ساخت، سیاست را انسانی ساخت.

تغییرات در کشورهای عربی و حذف حکومتهای خود کامه باید به سوالهای اساسی زنده گی مردم پاسخ بگوید دولتهای که از این قیامها زاده میشوند حل مسایل فقر، بیکاری و فساد را در

برابر دارند و از همین اکنون باید برای حل آنها برنامه داشته باشند و تدابیر اتخاذ نمایند.

در جناح قیام گران نیز جریانهایی وجود دارد که با مسایل برخورد ایدئولوژیک دارند و تلاش خواهند کرد به نوعی از حکومتی برسند که یکبار دیگر دشواریهای اساسی نظام و مشکلات مردم فراموش شود و به جای برنامه ریزی برای از میان برداشتن فقر و پیش گرفتن راه رشد و توسعه دنبال شیشه هر یک برای اندازه گرفتن ریش مردم بگردد، این مسأله بسیار مهم است که اگر حکومتیهایی به میان بیاید که خود به دموکراسی، حقوق و آزادیهای انسانی باور نداشته باشد و به آن از زاویه ایدئولوژی خاصی برخورد نمایند، این قیامها نیز به خواستهای خود نرسیده و به تاریخ سپرده خواهند شد.

سوال اساسی را می توان چنین مطرح کرد:

آیا این قیامها به یک مهندسی بی شایسته خواهد رسید، مهندسی که خواستهای قیام را به فراموشی نسپارد و آرزوهای مردم را احترام و پاسداری نماید.

برای قضاوت در این مورد باید منتظر بود تا انکشافات بعدی چه مسایل را مطرح می کند و به کدام طرف به حرکت می افتد.

در این شکی نیست که تغییرات در کشورهای عربی دیگر به وقوع پیوسته است و اثرهای آن منطقه را فرا خواهد گرفت.

جنبش سبز ایران باید انتظار بکشد تا تاثیرات قیامهای کشورهای عربی برای حذف رژیمهای خود کامه نقش تازه در تن شکست خورده اما هنوز موجود این جنبش بدمد یا شاید چنین نشود و سالهای طولانی مجبور به مقابله و مقاومت شود تا روزی به این خواستها برسد. روزی که این خواست دیگر کهنه و از مود افتاده باشد، مثل این که لباس مود امسال را سال آینده بیوشی نه جلوه بی میتوانی بفروشی و نه تیریکی دارد زیرا هر کس گمان می کند لباس پارساله اش است، چنانچه جنبش سبز همین حالا هم چیزی بیشتر از شاهی مشروطه نمی خواهد و نمی تواند خواهد.

د سرمقالی پاتی برخی

د مصري خوانانو پاڅون ټولې عربي نړۍ ته ټکان ورکړی دی. د اردن پاچا دوهم ملک عبدالله په بېره خپل لومړ وزیر لیری کړ او غواړي چې په مشرتابه کې د ظاهري بدلونونو له لارې د خلکو راتلونکی پاڅون ټکنی کړي؛ خو داسې ښکاري چې په عربي منځنۍ ختیځ کې د ژورو او رښتینانو لمر په ختو دی او ډېر ښه العابدینان او حسنی مبارکان به تېښتې ته اړ باسي.

ټوله نړۍ، له یوې پلازمین څخه نه شي اداره کېدې. امریکا به په ټوله نړۍ د واکمني ارمانونه خاورو ته وپسي. بېلابېلی انساني ټولني خپلي - خپلي غوښتنې او ځانگړتیاوې لري. هر چا ته باید دا حق ورکړ شي چې خپل هېواد ولري او د هر هېواد خلک دا حق لري چې خپل هېواد د خپلو تاریخي، جغرافیایي، دیني او ملي دودونو، روایاتو، جوړښتونو او ځانگړتیاوو په چوکاټ کې اداره کړي، دولت ولري، قانون ولري، حاکمیت ولري، نظام ولري او لنډه دا چې خوشاله، سوکاله او ښکمرغه ژوند او ښه راتلونکی ولري.

په تېرو دوو لسيزو کې داسې خوځښتونه ولیدل شول چې د خپلواکۍ له پاره د خلکو یون ښيي. ونزوېلا، بولیویا او برازیل د دې راز بدلونونو ښې بېلگې دي. دا ولسونه د کودتا او کلاشنکوف له لارې نه؛ بلکه د ټاکنو له لارې په مخ لارل او خپلې لارې یې له امریکا څخه بېلې کړې.

د عربي منځنۍ ختیځ د ولسونو وروستنی پاڅونونه هم د همداسې هیلو د غوریدا له پاره دي. ولسونو نور نو له گوداگيو او دکتاتوره رژیمونو څخه ستومانه شوي دي. خلک رښتینانې ولسواکې غواړي، خلک د قوانینو حاکمیت، اقتصادي پرمختگ، انساني ازادې گانې او په خپلو منابعو حاکمیت غواړي. خلک د شتمنو او نیستمنو تر مینځ له ډېر واټن څخه ستومانه شوي دي او په خپلو سیمو کې سوله، امنیت، رفاه، وروړگلوې، انصاف او عدالت غواړي؛ خو فاسدو دولتونو په مصر، اردن، تونس او ډېرو هېوادونو کې خلک دومره خپلی او خوار کړي چې هغه دي په لسگونو زره مصري،

اردني او تونسي خوانان د کار او ډوډۍ چيغې وهي!

تمه کيږي چې په مصر کې د دوهم فرعون ډوبېدل به ناوړه پایلی ونه لري. په مصر کې مدني ټولنه پیاوړی ده، په خلکو کې یې د پوهې کچه لوړه ده او سیاسي گوندونه یې د چارو د سمون واگ لري. د مصر پیاوړی گوند اخوان لمسلمین چې شپيته کاله عمر لري، د واگ د نیولو لېوالتیا نه لري. د عربي ټولنی مشر امرموسسی، د نړۍ د اتومي ټولني پخوانی مشر البرادعی او ډېر نور پیاوړی سیاست پوهان او ټولنیز فعالین د خلکو له لیکو سره یو ځای شوي او ټول په گډه د بدلون په لور په مخ روان دي.

که د مصر د خلکو پاڅون ژر بريالی شي یا لږ وخت وغواړي؛ خو یوه خبره ډېره قطعې ده او هغه دا چې په نړۍ باندې د یو قطب ایزه واکمني وخت په تېرېدو دی. په امریکا او لویدیځه اروپا کې بېساری اقتصادي بحران دغه ځواکونو ته سخت ټکانونه ورکړي دي. په سلگونه فابریکي له کاره لوېدلي او په سلگونه بانکونه تړل شوي دي. دغه اقتصادي بحران په نړۍ باندې د امریکا او پانگوال نظام د تلپاتې واکمني ارمانونه په اوبو لاهو کړي او نړۍ د یوه بدلون په درشل باندې ولاړه ده.

دا بدلون به لنډ وخت ونیسي یا ډېر، تر اوسه پوره ښکاره نه ده؛ خو ولسونه، سیاسي غورځنگونه او ژمن ټولنیز فعالین د پانگوال نظام ژر پریتو ته لاره اوړولی شي.

که خبره راولو افغانستان ته، دلته هم د بدلون ښې له ورايه ښکاري. روان حالت به د اوږدې مودې له پاره خلکو ته د منلو نه وي. د شتمنو او نېستمونو واټن له حده تېر دی، بېساری اداري فساد، رشوت، غلا، باندیتزم، مافیایي اقتصاد، جنگ، ترور او پرله پسې وړانیو خلک یوې لویې چيغې ته نژدې کړي دي؛ خو بد مرغې په دې کې ده چې دلته مدني ټولنه ډېره کمزوري ده، سیاسي گوندونه د ځواکمن مانور وس نه لري او د خلکو پراخه پرگنې د تېرو جگړو، تنظیمي واکمنیو، مهاجرتونو، سترو اقتصادي

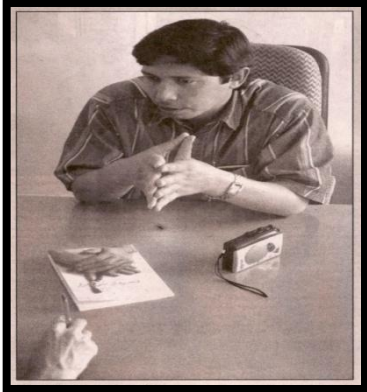
ستونزو او انساني تلفاتو له امله، یو له بل څخه جلا پاته شوي او د واگ د بېلابېلو فاسدو کړيو له خوا په راز - راز انقلابونو کې ایسار دی او د ډله ایز خپلواک عمل امکانات نه لري.

اوس نو د افغانستان د سیاسي فعالینو او هغه ژمنو انسانانو دنده جوړیږي چې لا هم د خپلو هېوادولو ملي او انساني گټو ته متعهد دي چې لاسونه سره ورکړي، واره - واره ذوقی، سلیقوي، فکري، قومي، ژبني، مذهبي او سیاسي توپيرونه یوې خوا ته پریږدي او افغانستان د سترو ملي گټو جنده رپانده وساتي او د داسې یوې روحي رهبري ته چمتو شي چې که خلک د وزگارتیا، لوړی، بیوزلتیا، ناروغیو، مهاجرتونو، جگړو، مرگونو او په سلگونو نورو سترو ستونزو، کړاوونو او دردونو له لاسه ناچاره شول او لارو او سرکونو ته راوتلل، بی مشرتابه، بی تگلاری، بی هدفه او بی ارمانه نه وي!

دا چاره د کینو دیموکراتیکو فعالینو په یو ځای کېدو، یو موټی کېدو او یون سر ته رسېدلای شي او پس

متن مصاحبهٔ کاوه جبران با محمد حسین محمدی داستان نویس جوان کشور

پرسش: بایک سوال کلی آغاز می کنیم. ماحالا درپایان دههء هشتاد قرار داریم این دهه چگونه گذشت داستان نویسی افغانستان در چه وضعیتی قرار داشت؟

پاسخ: طبعاً پاسخ این سوال هم کلی است اگر کارنامه ادبی دههء هشتاد افغانستان را بررسی کنیم هم می توان خوشبین بود هم می توان ناراضی. به لحاظ کمیت به مقایسهء وضعیت خود افغانستان رشد داشته ایم ولی به مقایسهء کشور همسایه برعکس بوده است. به لحاظ کیفیت هم می توان گفت ادبیات داستانی ما قابل توجه بوده است در همین دهه بود که ادبیات افغانستان به ویژه ادبیات داستانی افغانستان به جهان معرفی شد و بهترین داستان ها در همین دهه نوشته شد. از این نظر رشد چشمگیر داشته ایم اما از یک منظر دیگر می توانیم بگوییم که رشد نداشته ایم و آن به لحاظ نویسنده است یعنی ما در این دهه نویسندهء تازه کار نداشته ایم به ویژه در میان جوانان چهره ی تازه یی را که حرفی برای گفتن داشته باشد ندیدیم و ما هر چه داشتیم از نویسنده گان پخته کار ما بوده و درواقع برمی گردد به کارنامه های نویسنده های باتجربه ی مان.

پرسش: چهره های باتجربه مان خیلی پراکنده کار می کنند. هر کس در دنیای خود دارد دست وپا می زند اگر یک دسته بندی بکنید این نویسنده ها را به ویژه به لحاظ سبک کار چه گونه خواهد بود.

پاسخ: خب حالا اگر دسته بندی کنم خیلی سلیقه یی خواهد بود اما ترجیح می دهم که به لحاظ حوزه مکانی دسته بندی کنم چرا که زمان و مکان بالای یک نویسنده و خلق اثر او تاثیر دارد. دسته اول کسانی بودند که در این دهه در داخل افغانستان قلم زدند اما این دسته کسانی بودند که بیشتر ادامهء تجربه پاکستان را دنبال کردند وبه نظر من تجربهء پاکستان تجربه موفقئ نبوده است، دسته دوم کسانی بودند که در ایران تنفس کرده بودند و همان تجربه را در این دهه در افغانستان ادامه دادند و دسته سوم کسانی که خارج از این دو حوزه اند و قبلاً هم تجربه نویسنده گی داشتند. این ها بیشتر خارج از ایران و پاکستان در کشور هایی زنده گی می کنند که زبان فارسی در آن جا چندان رایج نیست و این نویسنده گان در خلوت خود نوشتند و می نویسند که حالا به نظر من ادامهء کار دو حوزهء ایران و پاکستان موفق تر بود تا حوزهء سوم که سال ها سکوت کرده بودند نظیر ببرک ارغند، قدیرحیب، کریم میثاق، نعمت حسینی و اکرم عثمان همان گونه که در دهه های چهل و پنجاه و شصت درافغانستان شخصیت ادبی شان شکل گرفته بود و تا به حال در همان فضا زنده گی می کنند و می نویسند به جز ببرک ارغند که من فکر می کنم به ویژه در نوشته های اخیرش پیشرفت چشمگیری داشته است دیگران را می توان در همان دهه های پیشین بررسی کرد. با این حال فعلاً تلفیقی از فضای داستانی ایران و پاکستان و هم چنان فضای داستانی خود افغانستان که قبلاً وجود داشت وضعیت جدیدی را به وجود آورده است که من امیدوار هستم و یقین دارم که ادبیات داستانی افغانستان مسیر درستی را می پیماید.

پرسش: از فضا صحبت کردید برای من یک سوال همیشه مطرح بوده است که اگر تاریخ های ادبیات غیر فارسی را دنبال بکنیم ظاهراً یک جهان بینی باعث می شود تا یک مکتب ادبی به وجود بیاید و بعد دسته یی از نویسنده گان این مکتب را پیروی می کنند اما در افغانستان غیر از این بوده است حتا در ایران هم که به لحاظ اندیشه کشور مصرفی ست اکثراً این طوری بوده است حالاً مثلاً شما مجبورید داستان نویسان مان رابه لحاظ زمانی - مکانی دسته بندی کنید دلیلش چه می تواند باشد؟

پاسخ: مکتب ادبی زمانی شکل می گیرد که تعدادی از نویسنده گان به یک سبک خاص نوشته کنند از لحاظ موضوع، تکنیک و خیلی چیزهای دیگر. رویکرد مشخصی داشته باشند واین زمان زیادی را هم در می گیرد یعنی نوشتن خاص تعدادی از نویسنده گان در زمانی بلند. این نویسنده گان آثاری را خلق بکنند که بعد منتقدان بیایند و از دل آن آثار، مکتب ادبی را بیرون بکشند و تعدادی از نویسنده گان تازه کار به آن گرایش پیدا بکنند.

راه آینده

اما ما در طول صد سال داستان نویسی مان بیشتر از دو صد داستان نویس نداریم خیلی از آن ها هم که مرده اند. مرده ها و زنده های مان به دوصد تن نمی رسد حالا چه گونه یک مکتب ادبی میان این ها شکل بگیرد .طبعاً یک تعداد از این نویسنده گان پیرو بعضی ازمکتب های ادبی بوده اند که آن مکتب ها بیشتر از غرب وارد زبان فارسی شده است در ایران هم همین گونه بوده است مکتب جدیدی به میان نیامده است. در هر حال زمان نیاز است ونویسنده ی تجربه کاری که بنویسد و بعد هم نویسنده جوانی که بیاید و ببیند که کدام مکتب ادبی در افغانستان تجربه شده است و با آگاهی از میان آن انتخاب بکند اما حالا این طوری نیست. حالا داستان نویسان جوان- که من فکر می کنم داستان نویسی افغانستان در دست جوان هاست- می آیند و به اساس تجربه های خود داستان می نویسند و داستان های شان تجربی ست و در جهان هم این طوری ست داستان نویسان بیشتر تجربی می نویسند تا پیرو کدام مکتب قدیمی باشند. به هر حال از این خاطر است که ما نمی بینیم داستان نویسی را که پیرو یک مکتب باشد داستان نویسان امروز به تکنیک های جدید توجه می کنند تا یک مکتب ادبی.

پرسش: در هرصورت داستان نویسان ما تکنیک هایی را به کار می برند که در افغانستان جدید است در حالی که در ایران اکثراً این شگرد ها تجربه شده اند هرچند در ایران هم اکثراً از داستان های غربی تقلید می شود اما لاقل این تقلیددست اول است اما درافغانستان دست دوم. حالا این باعث نمی شود که ما در افغانستان ادبیات داستانی پیشرو نداشته باشیم از سوی دیگر آیا فکر می کنید با توجه به پیشینه وییوند زبان فارسی باشعر این ژانر نتوانسته است طرف دارانی داشته باشد و درنهایت ما کمتر شاهد پرداختن به ادبیات داستانی باشیم.

پاسخ: من نمی توانم با این سخن موافق باشم. درست است که ما تجربه های دیگران را دوباره در افغانستان تجربه می کنیم. درست است که ادبیات افغانستان در ایران ازسوی یک قشر خاصی با شعر معرفی شد.اما شعر نتوانست ادامه بدهد بعد این داستان بود که به این معرفی ادامه داد اگر امروز شما ایران بروید و از یک کسی که به ادبیات می پردازد درباره ادبیات افغانستان بپرسید در برابر نام چهار نفر داستان نویس افغانستان نام دو نفر شاعر را می گیرد. در واقع امروز در تمام دنیا ادبیات منثور حرف اول را می زند حتا در افغانستان و ایران .به نظر من ادبیات داستانی افغانستان بیشتر مطرح است تا شعر. از سوی دیگر همین شعر نو افغانستان اعم از غزل و سپیدش در ایران وقت تر تجربه شد در افغانستان حالا دارد تجربه می کند حالا یک فارسی زبان ایرانی چه نیازی دارد که شعر افغانستان را بخواند مگر این که پژوهشگر باشد اما در عرصهء داستان این طوری نیست کتاب های داستان نویسان افغانستان در خود ایران به فروش می رود و حتا جایزه های معتبر ایران را برنده شده اند و از نویسنده های خود ایران پیشی گرفته اند. حتا ازداستان نویسان ما که کتاب های شان در ایران منتشر می شوند می بینیم که مطرح می شود. در این صورت قضیه برعکس است لاقل در عرصهء داستان می توانم بگویم ما تجربه های ایران را تجربه نمی کنیم. ما از ایران می شود بگوییم که تغذیه ادبی می شویم اما این تغذیه از راه ترجمه هایی ست که ایرانی ها به دست ما قرار می دهند نه تولیدات خود آن ها. از سوی دیگر در ایران سالانه شاید دوصد رمان به چاپ برسدو این به تناسب کار ما به لحاظ کمی خیلی بالا است. حالا این نشاندهنده ی این موضوع است که آن قدر کمیت کار ما پایین است که نویسنده ی خوب مان هم نمی تواند جریان ایجاد کند. به همین خاطر که در افغانستان چه حالا چه درگذشته جریان نداشته ایم امید وارهستم ما نویسنده های خوبی داشته باشیم که بتوانند جریان ایجاد کنند .

این که ادبیات داستانی طرفدار ندارد باز هم مخالفم اما شاید کم باشد و دلیلش هم عوامل گوناگونی ست که در کل خود ادبیات باآن روبروست. مثلاً می توان گفت که نگاه حرفه یی به ادبیات وجود ندارد، چاپ و نشر درستی اصلاً نیست، مشکل اقتصادی، نبود تبلیغات. یا مثلاً ما خبر نگار ادبی را به رسمیت می شناسیم؟ اصلاً است؟ در کشور همسایهء مان ایران در هر روزنامه یکی دو تن خبرنگار ادبی حضور دارند که رویداد های ادبی، چاپ کتاب های جدید و موضوعات مرتبط به آن را دنبال می کنند، اما در افغانستان خبر نگار چیست که ادبی اش باشد. که این ها همه دست به دست هم داده که ادبیات داستانی جا نیافتد. اما اگر به تناسب گذشته مقایسه بکنیم رویکرد به ادبیات داستانی خیلی زیاد شده است. مردم داستان می خوانند. حتا در بین شاعران داستان خوانی رواج یافته است .شاعران ما داستان بیشتر می خوانند تا شعر .اما این که چرا داستان کم تولید می شود نسبت به شعر به مسایلی دیگری مربوط است، این که شعر سهل گرفته شده و به یک الهام خلاصه می شود اما

صفحهٔ ۵

داستان این طوری نیست. ویلیام فاکنر یک قول معروف دارد که می گوید«من می خواستم شاعر شوم ولی نتوانستم شعر بگویم بعد خواستم داستان کوتاه بنویسم اما داستان کوتاه خوبی هم گفته نتوانستم بعد آمدم رمان نویس شدم» به هر حال این تجربهء فاکنر است اما این به مراتب سخت است که دنیایی را در رمان خلق کنی یا داستان کوتاهی بنویسی یا حتا یک غزل. این جاست که به نظر می رسد این آسان گیری باعث شده است تا تولید شعر نسبت به داستان بیشتر باشد. اما در داستان ما به یک جهان داستانی روبرو هستیم که نمی شود ساده انگاشت به همین خاطر است که خود شاعران به داستان رو می آورند. در هر حال نوشتن یک داستان به مراتب سخت تراست از شعر. در شعر بیشتر با احساس سرو کار شاعر است که زیاد با آن کلنجار نمی رود اما در داستان این طوری نیست یک نویسنده برای خلق یک داستان مدت ها ذهنش درگیر است وسرسری نمی تواند از آن بگذرد. بنا براین تولید داستان خوب خیلی کم است. یک چیز دیگر راهم که می خواهم اضافه بکنم این است که متأسفانه بین نویسنده گان و شاعران ما آفت شده است زود منتشرکردن است و حتا گاهی غیر حرفه یی و بدون کارشناسی .

پرسش شما در میان صحبت های تان به نکته جالبی اشاره کردید و آن همانا نویسنده های جریان ساز بود. حالا یک نویسنده چه گونه باید جریان سازی بکند؟

پاسخ: اساساً یک نویسنده از دو راه می تواند جریان ساز شود یکی از راه تولید آثار خودش، تولید آثار خوب و فاخری که بتواند جریان به وجود بیاورند. دوم کار عملی نویسنده کارنه به عنوان تولید اثر بل کار برای تربیت نویسنده و ترویج سبک کار. یک نویسنده باید از این راه ها جریان ساز شود که ما درافغانستان هیچ گاهی نداشته ایم. در ایران تک و توک نویسنده ها بودند که جریان سازی کرده اند .مثلاً هوشنگ گلشیری که هم با تولید آثارش جریان ساز شد، چون آثارش در میان دیگران خیلی طرفدار پیدا کرد و کسانی دنباله رو او شدندکه هیچ گاه او را ندیده اند و هم شخصیت گلشیری در آموزش داستان و ترویج ادبیات داستانی درایران. این دو گزینه را یک نویسنده داشته باشد که جریان سازی کند. اما در افغانستان نویسنده گان ما در خلوت خود فقط می نویسند بدون این که به نقد آثارش اهمیت بدهد، یا برای ترویج کارش توجه کند، یا برای یافتن خوانندهء خوب تلاشی کند واین به نظرم خیلی زمان بر است که ما نویسندهء خوب و جریان ساز داشته باشیم.

در افغانستان هیچ وقت بستر مناسب برای نویسنده گان ما مساعد نبوده است که برای ایجاد یک جریان تلاش کنند تنها اگر در دههء پنجاه و شصت رئالیزم طرفدار زیادی پیدا کرد دلیلش این بود که دولت آن زمان هزینه کرد اما از آن پس نویسنده گان اصلاً فرصت نیافتند که دوامداربه کارشان بپردازند و برای تربیت نویسنده گان تازه کار بکوشند. در این سال ها نویسنده تا می آید مطرح شود نظام عوض می شود یا امنیت جامعه خراب می شود. او مجبور می شود که حتا شیوه ی کار خود را عوض کند. ادبیات یک بستر آرام و امن می خواهد در درون جامعهء مشوش نمی تواند آثار بزرگ خلق شود درست است که ادبیات مایه های خودرا ازوضعیت نابه هنجار جامعه می گیرد اما نوشتن این مایه ها به یک آرامش نیاز دارد به آرامش پس از توفان که برای نویسنده ی این کشور هیچ وقت این فرصت مساعد نشده است.

پرسش: ادبیات داستانی در کشور های غیرفارسی زبان مخاطب عام دارد مردم برای سرگرمی شان داستان می خوانند و به همین خاطر است که کتاب های نویسنده گان به فروش می رسد و در نهایت به غنی شدن این ژانر کمک می کند. چه عوامل مانع این حالت درافغانستان است؟

پاسخ: درتمام دنیا که نه! مثلاً گارسیا مارکز یا وارگاس یوسا متفاوت است. ببینید در تمام دنیا دو نوع ادبیات داستانی وجود دارد. ادبیات داستانی تفریحی و ادبیات داستانی تحلیلی. ادبیات داستانی تفریحی ست که عام آن را میخوانند.

سوال: به نظر شما "صد سال تنهایی" داستان تفریحی ست؟

پاسخ: نه

پرسش: این «صد سال تنهایی» در پانزده روز اول پانزده هزار نسخه فروش کرد.

پاسخ: این جا یک موضوع دیگر است. آیا یک جامعه که اکثراً افرادی تحصیلات دانشگاهی دارند با جامعه یی که اکثر افرادی بی سواد استند برابراست؟ آیا عام این دو جامعه را می شود مقایسه کرد؟ پس جواب مان نه است. پس جواب مان نه است. به هر حال خیلی نویسنده های دیگر رمان های شان از مارکز پروفروش تراند مثلا این جی.کی.رولینگ. "هری پاتر" از « صدسال تنهایی» به مراتب پرفروش تر است و جز ادبیات تفریحی هم است. در افغانستان ادبیات تفریحی در میان داستان نویسان ما اصلاً جایگاه ندارد بیشتر داستان های تحلیلی کار می کنند داستان نویسان شان از مارکز پرفروش تراند -

تتبع و نگارش: طارق پیکار

انتونيوگرامشي، اين انقلابی راستين جنبش کارگری دهه های نخست قرن بیستم میلادی، در میان مبارزانِ جُنُبش چپ کشورما چهرهٔ چندان آشنا نیست.

آثار او، جای خود را در فرهنگ جُنُبش انقلابی افغانستان، آن گونه که شایستهٔ اوست، باز نکرده است. بناً، این اقدام آغاز و کوششی در جهت آشنایی با زنده گی و ارایهٔ برخی نظریه های فرهنگی این انقلابی بزرگ میباشد.

***

انتونيوگرامشي، اندیشمند، تیوريسين و سیاستمدار ایتالیایی در (۲۲ جنوری سال ۱۸۹۱م.) در جزیرهٔ ساردینا در شهرِ آلس کشور ایتالیا به دنیا آمد و در جوانی به صفوف جنبش چپ پیوست. گرامشي، نمادِ انتی فاشیزم جهانیست. او، در (۸ نوامبر ۱۹۲۶م.) از جانب رژیم فاشیستی موسولینی دستگیر و به (۲۰ سال و ۴ ماه و ۵ روز) زندان محکوم گردید. با آنکه تلاشهای فراوان جهانی برای رهایی او از زندان صورت گرفت، اما، تلاشها بی اثر ماند و گرامشي تا سال (۱۹۳۳م.)، در بند ماند.

درسال (۱۹۳۳م.) در حالی که کوچکترین امیدی در اثر وخامتِ بیماری، برای زنده ماندنش باقی نمانده بود، تحت الحفظ به بیمارستان انتقال شد و در (۲۷ اپریل ۱۹۳۷م.) چشم از جهان بست.

معروفترین نوشته های او، دفترهای زندان- مجموعاً (۳۳) جلد- به اضافهٔ نامه های زندان، بازتاب دیدگاه‌هایش در زمینه های گوناگون اجتماعی، فلسفی و سیاسی بوده، که شهرت جهانی داشته و در زندان نوشته شده است.

از انتونيو گرامشي تاکنون چند اثر به فارسی ترجمه شده است. دیدگاهِ گرامشي دربارهٔ چگونه گی پیوند بین شعور عام و تفکر انتقادی از موضوعاتیست که بحثهای بسیار به دنبال داشته و دارد. در این نوشته دربارهٔ دیدگاههای گرامشي در میحث فرهنگ پرداخته میشود.

مطالعهٔ پیگیر و کسب تجارب غنی در زنده گی سیاسی و مسایل مربوط به طبقهٔ کارگر شهرهای بزرگ صنعتی ایتالیا، ابعاد کم نظیر انسانی آثار گرامشي را توسعه بخشید. گرامشي، در متن دو موقعیت متفاوت اجتماعی- فرهنگی (تفاوت برجسته میان جزیرهٔ ساردینا (زادگاهش) و شهر صنعتی تورین) آموخت، تا به ارزشهای ویژه و گونه گون فرهنگی نی به صورت میخانیکی، بل که به گونهٔ پویا برخورد نماید.

از نظر او، پنداشتن فرهنگ به مثابهٔ دانش دایرهٔ المعارفی و در نظر گرفتن انسانها را صرفاً مانند ظروفي که از اطلاعات تجربی و انباشته یی از حقایق خام نامرتبط پُر شده اند، برای رهروان جنبشِ چپ و به ویژه زحمتکشان خطرناک است. زیرا، این فرهنگ نی، بل که فضل فروشیست؛ آگاهی نی، بل که اطلاع داشتن است.

فرهنگ، پدیده ییست، کاملاً متفاوت. فرهنگ سازمان است، فرهنگ نظم درونی فرد است، شکل دادن به شخصیت خود است؛ فرهنگ نیل به آگاهی بالاتریست، که به کمک آن شخص به درک ارزش تاریخی خود و عملکرد خود در زنده گی و حقوق و وظایفش توفیق مییابد. اما، باید توضیح نمود، که هیچ کدام از این ها از راه تکامل خود به خود، از طریق سلسلهٔ کُنشها و واکنشهایی که بیرون و مستقل از ارادهٔ فرد باشد- همان طوری که در حیوان و گیاه که هرکدام به طور ناآگاهانه اعضای خود را به وسیلهٔ قانون طبیعی انتخاب میکند و متمایز میسازد- انجام نمیپذیرد. گرامشي، مهمتر از همه، انسان را به مثابهٔ یک ذهن- که محصولیست تاریخی، نی طبیعی- تعریف میدارد، که گام به گام و با طی مراحل پی در پی از ارزش خود آگاه گردیده و برای خود حق طردِ اشکالِ سازمانی

گرامشی و مفهوم فرهنگ

تحمیل شده در دورهٔ قبلی تاریخ توسط اقلیتها را به دست آورده است.

گرامشي، در بحث انسانشناختی، انسان را به مثابهٔ هستهٔ اصلی این بحث پنداشته و چنین مطرح میکند:

"مفهوم هستی، خود پاسخگوی مسایل معینیست و منشا در واقعیت دارد، که در روزمره گی دست اول و با اصالت میباشد. چگونه میتوان با تفکری که دربارهٔ موضوعهای قدیمی و اغلب خیلی دور شکل گرفته است، به زمانِ حال و زمان حاضر مشخصی اندیشید؟ اگر چنین شود، بدین معناست، که ما بیرون از زمان خود هستیم و به سنگوارهٔ بیشتر شبیه بوده، تا موجود انسانی زندهٔ معاصر".

رابطه میان فرهنگ و شخصیت، در انسانشناسی گرامشي از اهمیت به سزایی برخوردار میباشد. گرامشي، به سرشت انسان به حیث مجموعهٔ روابط اجتماعی که از نظر تاریخی شعور معینی را میسازد، مینگرد. او به این عقیده است، که این شعور فقط میتواند آنچه را که طبیعی یا ضد طبیعت است، تبارز دهد. برعلاوهٔ این، مجموعهٔ روابط اجتماعی در هر لحظه، متضاد و در حال تغییر مستمر است؛ بنابراین "سرشت" انسان امرِ همگونی برای همه انسانها در همه زمانها نیست.

در این جا، گرامشي با هوشیاری تاریخگرایانه و پرهیز از آسان نگری انتزاعی، مفهوم مارکسیستی "شعور" را به حیث محصول سامان اجتماعی میپذیرد؛ اما، تذکر میدهد، که "این روابط نی ایستا، که پویا و از همین جا صور تاریخی و مختلف "سرشت" انسان و تعارض و تضاد میان تعدد "سرشتهای انسان" برجسته میشود.

درک گرامشي از مفهوم انسانشناختی فرهنگ از تازه گی کامل برخوردار بوده، در جمله های بالا به بهترین شکل به مسألهٔ تاریخگیری فرهنگ پرداخته، نشان میدهد، که مجموع الگوهایی که بر اساس آن "فرهنگ" چون نظام مشترک عمل اجتماعی شناخته میشود، در پیوند با واقعیت مسایل تاریخی مطالعه میگردند، نی هم چون جریان متافزیکی رویدادهای ضروری.

گرامشي، بادر نظرداشت کارکرد و نقش اجتماعی کنندهٔ فرهنگ و ارتباط آن با مفهوم هستی، انسانها را به گروههای مختلفی که تمام عناصر اجتماعی را در روش اندیشه و عمل مشخص میکنند، متعلق میداند.

از جانبی، گرامشي هم چون مؤرخ هوشیار مطرح مینماید: ". . . در مفهوم هستی هم عناصر متعلق به انسان غارنشین یافت میشود و هم اصول تازه ترین علوم." از آنچه تذکار رفت، برمی آید، که ضرورت برخورد دوامدار انتقادی به مفهوم هستی (= فرهنگ) کارکرد پویایی که فرهنگ آن را متحقق میسازد، نتیجه گیری میشود: "افرینش فرهنگی تازه، ضرورتاً به معنای کشف "دست اول" نبوده، بل که به معنای عمومیت بخشیدن انتقادی حقایق کشف شدهٔ پیشین یا به اصطلاح "اجتماعی کردن" و تبدیل آن به پایه های عمل زنده و عناصر هماهنگ و نظم ذهنی و اخلاقی نیز هست."

با توجه به یادداشتهای گرامشي استنتاج میگردد، که او با تیزبینی عمیق نقطهٔ پیوند میان فرد و جمع را در فرهنگ توضیح داده و آن را به مثابهٔ پیوندی که دور از مطلقگرایی فردگرایانه و مفاهیم میتافزیکی تاریخی که به بی نیاز از انسانی که برای معنادادن به آن رنج میبرد، می اندیشد و عمل میکند، مطرح مینماید.

گرامشي، تعریف مشخص علمی از مفهوم فرهنگ ارایه نکرده، اما، برای توضیح این مقوله از واژگان گوناگون استفاده نموده؛ چنانکه برای آنچه که ما فرهنگ مینامیم، از واژه های "مفهوم هستی"، "حس مشترک" و فلکلور فلسفه" بهره گرفته و میان ابعاد فرهنگی "مفهوم هستی که بخش اعظم آن مجازی" و ویژهٔ اقشار زیرین (محکوم) اجتماعیست و "فرهنگ هژمونیک" که ویژهٔ طبقات بالایی (حاکم) است، تفاوت و تضاد قایل میشود.

از نظر او، فرهنگ در مراحل مختلف خود، افراد کم و زیادی را در لایه های بیشمار متحد میسازد که کم و بیش باهم در ارتباط معناداری قرار میگیرند و به درجه های متفاوتی هم دیگر را درک میکنند. این بدان معناست، که هر عمل تاریخی میتواند، به وسیلهٔ انسان جمعی (در پیوند فرهنگی در فعالیت عملی یا مشترک) صورت بگیرد. یعنی، عمل در حرکت اجتماعی برای دستیابی به وحدت فرهنگی- اجتماعی ضرورت دارد.

گرامشي، پیوند ابعاد فرهنگی را با ساختار اقتصادی- اجتماعی نیز نادیده نگرفته، بر توجه به روابط تخنیکی تولید، نوع خاص تمدن اقتصادی که برای رشد به الگوی معین زیستی و قواعد معین رهبری و نوعی عادت نیاز دارد، تأکید میکند.

ادامهٔ مصاحبه با . . . از صفحهٔ ۵

مثلا این جی.کی.رولینگ. "هری پاتر" از «صدسال تنهایی» به مراتب پرفروش تر است و جز ادبیات تفریحی هم است. در افغانستان ادبیات تفریحی در میان داستان نویسان ما اصلاً جایگاه ندارد بیشتر داستان های تحلیلی کار می کنند داستان نویسان ما. من حتا درکارگاه های خودم کسانی را سراغ داشتم که اصلا میل نداشتند مثال داستان های ساده در جریان آموزش به کار برده شود. داستان های تحلیلی را هر کس به اندازه خودش تحلیل می کند. اما ادبیات تفریحی یا پاورقی نویسان هیچ تفکری را به خواننده نمی دهد. ذهن خواننده را درگیر جهان خود نمی کند. با بسته شدن کتاب جهان آن هم بسته می شود.

نویسنده گان ما به سبب کوچک بودن طیف مخاطبان شان تیراژ کتاب های شان هم کم است و اکثراً فرهیخته گان، مخاطب نویسنده گان ما بوده است. ما افراد تحصیل کرده کمترداریم حتا اگر هم داریم نگاهشان به هنر و فرهنگ تفریحی ست که من ان ها را فرهیخته نمی دانم. خیلی آدم هایی با من روبرو شده است که وقتی پرسیده ام چرا داستان می خوانی؟ پاسخ داده که باش ساعتان تیر شود .آیا داستان خواندن برای ساعت تیری ست؟

پرسش: داستان نویسان خوبی مثل سامرست موآم همین گونه فکر می کردند.

پاسخ: آری! فقط این نیست. تنها برای ساعت تیری نیست. رسالت دیگری هم دارد و به همین خاطر است که داستان به دو دسته تفریحی و تحلیلی تقسیم شده است و در تمام جهان هر دسته طرفداران خود را دارد. حتا در ایالات متحدهء امریکا که بیشترین خواننده گان داستان های کوتاه را دارد، در گام اول رمان های تفریحی خواننده ی بیشتر را دارد. نویسنده گان ادبیات تفریحی بیشتر دارد. کارگاه های آموزش داستان بیشتر به ادبیات تفریحی می پردازند.اما داستان های تحلیلی این طوری نیست بل خواننده گان کمتر دارد. فروش کمتر دارد. اما تاثیر بیشتری دارد.

پرسش: حرفه یی بودن یعنی چه؟ پول درآوردن یا خوب نوشتن؟
پاسخ: هردویش. من خودم را نسبتاً موفق می دانم و کتاب هایم این سال ها مطرح شد. یکی از دلایلش این بود که در این هفت هشت سال گذشته بخشی از درآمد زنده گی ام از راه نوشتن و ادبیات بوده است. چون در همین سال ها کار و زنده گی ام شده است داستان و نوشتن. یعنی شغلم نویسنده گی است.

وقتی یک نویسنده از راه نوشتن نان می خورد بیشتر می نویسد، وقتی کیفیت داستانش درآمد بیشتر داشت بهتر می نویسد ولی نویسنده گانی هم هستند که هر سال یک کتاب می نویسد اما کتاب های شان فروش ندارد. حالا منظورم این است که نگاه حرفه یی شود و از هر لحاظ تلاش بکند تا به نوشتن، فرصت و انرژی بیشتری پیدا کند. اگر از راه نوشتن نتواند نان بخورد مجبور است به یک رادیو تلویزیونی و یا هر کاری که درآمد دارد، بپردازد. این است که بیشتر انرژی اش صرف شغلش می شود. ادبیات داستانی نیاز به کار ذهنی دارد تا کار روی کاغذ. باید ذهن نویسنده را کار اصلی اش درگرو خود داشته باشنده کار فرعی. این است که کار تولید بهتر و بیشتر می شود. این است نوشتن حرفه یی.

پرسش: یک سوال دیگر که از ذهنم گریخته بود. در پیوند با ادبیات تفریحی و تحلیلی، طبیعتاً کشور هایی که مهد ادبیات داستانی ست از سده ها پیش بدین سو داستان خوانده می شود، حالا چه تحلیلی چه تفریحی .بالاخره داستان خوانده می شود. اگر در آغاز افرادی از خواندن داستان های تفریحی آغاز می کردند سرانجام گذرشان به داستان های تحلیلی می افتاد و یک طوری دغدغهء این موضوع هم حل می شد اما در افغانستان که پیش از هنر داستان نوشتن، رسانه حضور پیدا کرد و در این سال های پسین هم که وجود رسانه های دیداری و شنیداری و هنر سینما برای مردم در کل بی سواد کشور جای داستان های تفریحی و تحلیلی را پر کردند، سرانجام داستان و داستان خوانی چه خواهد شد؟

پاسخ: در کوتاه مدت حقیقتاً ضربه زده است رسانه ها. اما اساس تمام رسانه ها ادبیات است. درحال حاضر رسانه ها هم مشکل دارند، مثل غیرحرفه یی بودن کارگزاران رسانه ها، اهداف اقتصادی رسانه ها، ابتدال، سطحی بودن برنامه ها که همش در واقع از وظایف اصلی خود رسانه هم عدول کرده است. نگاه فرهنگی اصلاً در رسانه های افغانستان وجود ندارد در حالی که عنصر اصلی این رسانه ها کتاب و ادبیات به ویژه داستان است در حالی که حتا رسانه یی به نام انترنت، نسل نو را از وجود کتاب بی نیاز کرده است. کدام کارگردان ما فلمنامه ی خوب را فلم ساخته است؟ دوساعت فلم افغانی به جز ابتدال چیزی ندارد. یکی از دوستاتم می گفت"در یکی از تلویزیون ها در برنامه یی مجری می گوید:در خدمت یکی از بازیگران توانای کشور مان جناب خانم فلانی قرار داریم حالا می رویم قسمتی از هنرنمایی این بازیگر چیره دست را با هم تماشا می کنیم. بعد تلویزیون تصاویر ته و بالا رفتن این خانم را در بیابانی با موسیقی غلیظی پخش می کند." آیا این سینمای ماست. یا این برنامهء تلویزیونی ست. اگرکار رسانه اصولی باشد رسانه ها می توانند ادبیات داستانی را رشد بدهند که من امید وارم در آینده این وضعیت تغییر خواهد کرد.

به امید بهروزی وداستان های خوب شما هم.

سپاسگزارم

مقالهٔ سرحدات میان افغانستان ... [باز مانده از صفحهٔ ۲]

در واقع، افراطیون وهابی امت را به مثابه یک ملت واحد و هدف جهاد مقدس خود را درهم شکستن دولت – ملتها می دانند، تا بدین منوال گشودن اقلیم یگانه امت مسلمان، یا همان «خلافت عظمای» مشهور ممکن شود. استراتژی جهاد عالمگیر آنها استفاده از ناسیونالیسمهای محلی است تا مرزها را شکننده تر سازند و قدرت مرکزی کشورهای را سست و ناپایدار سازند.

قوم چند پارچه پشتون،

بدینگونه از همان سالهای دهه (۱۹۸۰) خط مرزی «دپورند» برای «بن لادن» فرصت مغتمتی به شمار می آمد. این سرحدی که دولت افغانستان به رسمیت نمی شناسد، اما دولت پاکستان آنرا دست نا زدنی می پندارد، در واقع همان اقوام پشتونی را دو پارچه کرده است که احساس هویت نیرومندی آنان را به مقاومت در برابر اشغال نیروهای شوروی برانگیخت. این احساس همچنین از دلسردی و سرخورده گی دیرینه یی مایه می گیرد که هم از سؤ تقاهم زبانی و هم از تناقض ساختاری جمعیت [دو کشور همسایه] ناشی می شود. از یک سو فارسی زبانان همواره لفظ «افغان» را برای مشخص کردن پشتونها به طور اعم، در هرجایی که زندگی کنند، به کار برده اند و آنهایی که در پاکستان هستند نیز بدون قایل شدن به تفاوتی، خود را افغان یا پشتون معرفی می کنند. از سوی دیگر از دوازده تا پانزده میلیون پشتونی که در خاک افغانستان به سر می برند نیمی از جمعیت آن کشورند، حال آنکه پشتونهای پاکستان، که با اینهمه شمارشان دو برابر بیشتر است، بیش از %۱۵ ساکنان آن کشور نیستند.

از اینرو، همه اجزاء و عناصر لازم فراهم آمده بود تا «بن لادن» منطقه را پایگاه (قاعده) خود برای برهم زدن ثبات دو کشور سازد. در آن زمان ایالات متحده و عربستان سعودی هردو منابع مالی جهاد را تأمین می کردند و حقانی، پشتیبان آن، بخش عمده این مائده را دریافت می کرد. در هیچ جای دیگری نبود که القاعده بتواند چنان زمین باروری برای ریشه دوانیدن خویش بیابد. در همانجا بود که «بن لادن» در ماه اوت (۱۹۹۶) با انتشار «اعلامیهٔ جنگ علیه امریکاییان اشغالگر دو مکان مقدس» (مکه و مدینه) رسماً از جهاد عالمگیر خویش پرده برداشت.

در این میان در سال (۱۹۹۴)، طالبان به صحنه راه یافتند. اینان هرچند از میان صفوف القاعده برنخاسته بودند اما سالارشان «ملا محمد عمر» با «حقانی» که به فرمان وی به پیکار بر خاسته بود ارتباط داشت. اینک موقعیت مغتمن تازه یی برای القاعده پیش آمده و فقط کافی بود که به امواج خروشان طالبان پیوسته و پاسدار راست کیش اندیشی سفت و سخت شان باشد. طالبان در پایان بخشیدن به جنگ داخلی افغانستان که از زمان سقوط رژیم کمونیستی در سال (۱۹۹۲) آن کشور را به خاک و خون کشیده بود سهمی داشتند. آنها کشور را تا کناره های آمو دریا به روی قوم پشتون گشودند، گیریم که این فتح دوباره را زیر بیرق شریعت و نه به هوای دلبسته گیهای قومی به انجام رساندند. اما طالبان با کشورگشایی خویش همانقدر به منافع امریکا خدمت کردند که به منافع عربستان سعودی و پاکستان؛ شرکت نفتی «یونیکال» کالیفرنیا، که «حامد کرزی» رئیس جمهور کنونی افغانستان آنوقت نماینده آن نزد طالبان بود، برای اجرای طرح خط لوله گازی خود، نیاز به کشوری داشت که امنیت در آن برقرار شده باشد؛ عربستان سعودی نیز منطقاً حامی برپایی امارت سنی سختگیری در جناح شرقی ایران شیعه بود – استراتژی مهار کردنی که هم راه دست واشتگتن بود و هم به درد اسلام آباد می خورد که از نفوذ ایران بر (%۲۰) شیعه مذهبان در میان مردم کشورش نگرانی داشت؛ و سرانجام مسأله «ژرفای استراتژیک» هم مطرح بود که همه اذهان در پاکستان حتی ذهن بی نظیر بوتو، نخست وزیر وقت پاکستان، را به خود مشغول داشته بود.

غالیا سماجت در مورد این «ژرفای استراتژیک» را با نیاز ارتش به عقب نشینی در خاک افغانستان در صورت حمله هند به پاکستان توضیح داده اند: هرکسی که از پستی و بلندی سرزمینهای منطقه اندکی آگاه باشد، چنین اندیشه یی را پوچ و باطل در خواهد یافت. در واقع این مسأله ریشه در تشویشهای ژئوپلیتیک دارد که به سر برتافتن افغانستان از شناسایی رسمی خط «دپورند» چوان مرز میان دو کشور باز می گردد.

در دوره بیست ساله (۱۹۷۰- ۱۹۵۰)، ناسیونالیزم عرفی مسلک پشتون که اتحاد شوروی از آن حمایت می کرد، نمود تَند و خروشانی یافت. محمد داود رئیس جمهور افغانستان (۱۹۷۸- ۱۹۷۳) مدعی حاکمیت بر تمامی نواحی پشتون نشین پاکستان چون بخش جدایی ناپذیر کشورش بود. پاکستان که همانوقت هم با مناقشه ابدی کشمیر در مرزهای شرقی اش دست به گریبان بود، از خطری دیگر در غرب کشور به دهشت افتاد؛ از اینرو کوشید تا در کابل رژیمِ اسلامی که پشتونها بر آن چیره باشند را بر سرکار آورد که خود بتواند دوام و ماندگاری آنرا تضمین کند و بدینسان هر روزنهٔ را بر ملی گرایِ توسعه طلبی ببندد که رویای ایجاد یک «پشتونستان بزرگ» را در سر بپروراند. در سال (۱۹۹۴)، پاکستان می انگاشت که طالبان (مسلمان و پشتون و تا اندازه یی ملی گرا) به شرط آنکه بتوان آنها را مهار نمود، خواست وی را برآورده می سازند.

منافعی چنین درهم تافته نیروی قایل انفجاری را به وجود آوردند و منابع و ابزارهای عظیمی را برای چیره گی طالبان بسیج کردند و گرچه اتحاد شمال که «احمد شاه مسعود» تا هنگام قتلش در ماه سپتامبر

راه آینده

(۲۰۰۱) آنرا رهبری می کرد توانسته بود کانون مقاومتی را بر سر پا نگهدارد، اما باز میزانی از ساده دلی (یا فراموشی) می باید تا باور کنیم که پس از رخداد (۱۱ سپتامبر) چنین اتحادی میان احزاب تاجیک، هزاره، و ازبک می توانست سیر وقایع را دگرگون سازد. «مسعود» که در صفحه شطرنج سیاسی کشورش مهره مهمی به شمار می رفت خود به تنهایی نمی توانست ستون برپا دارنده یک ملت باشد: کسی قادر نیست خانواده یی را که نیمی از اعضای آنرا کنار زده باشند به سازگاری و آشتی وادارد. «جامعه بین المللی» که از تاریخ اندیشی طالبان به هراس افتاده و بخشی از یک کل را به اشتباه همه آن انگاشته بود، خود در این کنار نهادن – پاره یی از یک ملت – سهم داشت. ره آورد توافقنامه های بِن در دسامبر (۲۰۰۱)، دولت تازه افغان بود که بیست و سه وزیر گمارده اتحاد شمال، در برابر هفت وزیر پشتون را در بر می گرفت. درست است که رئیس جمهور «کرزی» خود پشتون است اما وی را چون مهره دست آموز کاخ سفید می انگارند. همین گفته بس تا در باییم که جامعه مدنی پشتون احساس نمی کند که در این ساختار قدرت نقشی به وی سپرده شده و ناگزیر از ناخشنودی عمیقی در رنج است. در طول هشت سال این جامعه گونه ای سرشت سه لایه یی را پرورانده است: «پشتونیسم» عادی، که هرچند لزوماً ملی گرا نیست اما رنگ و لحن قوی هویتی دارد، «طالبانیسم» که بازوی مسلح وی در داخل است و سر انجام «القاعده»، نیروی کمکی برونزایی که به شیوه وپروسی در بدنی بیمار جا خوش کرده.

اگر قبایل پشتون توانسته بودند که حرف خود را به کرسی بنشانند، شاید نهضت طالبان پس از شکست و عزیمتش در ماه های اکتبر و نوامبر (۲۰۰۱) همچون قطره آبی در شنزار ناپدید شده بود. مطلب در این جا اعتبار بخشیدن به ایده یی نیست که افغانستان گویا مقدم بر همه «کشور پشتونها» است؛ گیریم همین پشتونها خود به دلیل سرگذشت و شمار فراوانشان بر این باور باشند. هرچه باشد داده های مردم شناسی سیاسی براین واقعیت، هرچند آزار دهنده و در عین حال بی چون و چرا، تأکید دارند. این امر هم در گذشته می بایست در نظر گرفته می شد و هم در آینده باید به حساب آید. آشتی ملی در افغانستان هنگامی قانع کننده و روا خواهد بود که قبایل شمال فقط «وطن پرستانی» در کنار دیگر «افغانها» انگاشته نشوند و وطن پرستانی تمام عیار به شمار آورند. چنین نگرشی به هرحال روی خواهد داد زیرا هیچ تاجیک افغانی را نمی شناسیم که خواستار الحاق سرزمین اش به دوشنبه (پایتخت تاجیکستان) باشد، به همین ترتیب نمی توان ازبکی را یافت که خیال پیوستن به تاشکند (ازبکستان) را در سر بپروراند یا هزاره شیعه مذهبی که بخواهد به دامان تهران (ایران) افتد! دل بسته گی شدیدی به یکپارچه گی سرزمینی تقسیم ناپذیر احساس مشترکی میان همه افغانها پدید آورده است که به تقدس پهلو می زند؛ سرزمینی که همه اقوام در طول دو قرن دست در دست هم از آن دفاع کرده اند. شکافهای قومی لاجرم عاملی برای فسخ [همبسته گی ملی] نیست.

این اشتباهات در ارزیابیها همواره به سود القاعده تمام شده است. این سازمان که تا ریشه در خاکی نداشته باشد قادر به ادامه بقای خود نیست باید بی وقفه مطالبات طالبان به قصد الحاق سرزمینهای اقوام همزبان به یکدیگر را پر و بال دهد، زیرا اگر این خواسته در میان نباشد جهاد ملی به یقین در مقابل جهاد عالمگیر القاعده قد علم خواهد کرد. وانگهی «بن لادن» هم در این مورد راه خطا نیموده است: از همان سال (۱۹۹۶) او هراس داشت که مذاکرات میان طالبان و شرکت نفتی «یونیکال» به عادی سازی [روابط با] رژیم «ملا عمر» بیانجامد. در ماه اوت «۱۹۹۸» هنگامی که ایالات متحده به کین جویی سؤ قصدها علیه سفارت آن کشور در تانزانیا و کنیا، با بمباران خاک افغانستان برای نخستین بار به القاعده حمله کرد بیم چنین سازشی به یکباره از میان رفت.

[آن بمباران] فرصت زرین دیگری برای «بن لادن» فراهم آورد که می دانست چگونه از خشم «ملا عمر» بهره گیرد: ماه جدی (۱۹۹۸) نقطه تبلور یک رهبری دو سر در قندهار را رقم زد و در دوران پس از (۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱)، دیگر هرگز بنیاد این هم پیمانی به لرزه در نیامد. اما القاعده به محور «خوست – میرانشاه» عقب نشسته بود، جایی که «حقانی» همچنان پیوند میان جهاد عالمگیر و جهاد ملی را تضمین می کرد، و در همان حال طالبان «ملا عمر» محور «قندهار – کوپته» را در دست داشتند. چنین کنترولی از آنرو آسان تر بود که اینها همانند (%۸۵) مردم شمال بلوچستان عموماً برخاسته از قبیله «غرزی» هستند. آیا ژرفای استراتژیک مشهور پاکستان به سوی افغانستان اینبار وارونه گشته بود؟ به عقیده رزم آرایان پاکستانی، نه به راستی: در انتظار بازگیری کنترل در افغانستان به دست طالبان، آنها فقط پیکارجویان بیگانه را دنبال می کردند و به بیرون می راندند، شبکه های تروریستی برون زا را از هم می پاشیدند، و در همان حال کم و بیش دستی هم به سر و گوش طالبان بومی می کشیدند.

با اینهمه دور نبود که القاعده به لطف عملیات موسوم به «چکش و سندان» که جنرال امریکایی دیوید بارنو (David Barno) در سال (۲۰۰۴) طراحی کرده بود جهشی دیگر را آغاز کند. قصد از راه اندازی

آن عملیات گردآوری پیکارجویان نهضت اسلامی ازبکستان در مرز بود که پاکستان به بیرون راندن آنها از وزیرستان جنوبی همت می گماشت. نخستین درگیری نظامی رو در رو چنین رخ داد. با وجود این ارتش پاکستان در این نبردها بیش از یک هزار سرباز را در ظرف یکماه از دست داد و ناچار به مذاکره با «نیک محمد»، شورشی جوان دهکده شد. دو ماه بعد یک هواپیمای بدون سرنشین امریکایی وی را از پای درآورد. نیک «فرزند هیچکس»، که در برابر هشتاد هزار سرباز سرسختانه سینه سپر کرده بود، قهرمان حماسه یی شد که تمامی نسل جوان، اینک آماده کین جویی از خون ریخته او بود. «بیت الله محسود» جانشین هولناک وی آنگاه دست به دست القاعده داد تا دولت پاکستان را که از وی به هراس افتاده بود به ستوه آورد: حمله به کاروانهای نظامی، پادگانها، ستاد عمومی بزرگ ارتش، دادگاه ها؛ پرویز مشرف رئیس جمهور از سه سؤ قصد جان به در برد و بی نظیر بوتو در دسامبر (۲۰۰۷) کشته شد. «محسود» سپس نهضت «تحریک طالبان پاکستان» را پدید آورد که حدود بیست سازمان پاکستانی را در بر می گرفت و اقتدار خویش را در شمال خاوری کشور تحمیل کرده و از همانجا جنگ تازه پاکسازی مذهبی را به راه انداخته بود: تنها در یکی از عملیاتش در «اورکزی» در روز (۱۰ اکتبر ۲۰۰۸) صد و شصت و دو شیعه به قتل رسیدند.

وحشت به اوج رسیده بود. مزدوران جوان آدمکش آن نواحی را که این آخرین مصیبت القاعده در آنها یکه تازی می کرد، بر سر دست می چرخاندند. بیش از سیصد تن از رؤسای قبایل را به اتهام جاسوسی گردن زدند. «محسود» شالوده مناسبات خویش را با شبکه های تروریستی پنجاب که به کمک و یاریش می شتافتند بنا نهاد: «لشکر طویه وهابی»، همانند گروه های غیر وهابی اما ضد شیعه مصممی مانند «لشکر جهنگوی» یا «جیش محمد». حتی «ملا عمر» هم نگران شد. او در برهم زدن ثبات پاکستان که در آنجا مقاومت خویش را سامان می داد هیچگونه نفعی نمی دید. بدینسان تا تایلستان سال (۲۰۰۹) ارتش توانست با تکیه بر طالبانی که به وی وفادار مانده بودند با «تحریک طالبان پاکستان» که آنرا یگانه تهدید می انگاشت به نبرد برخیزد. نتایج به دست آمده قاطع و قانع کننده نبود، اما سرانجام «محسود» در ماه اوت کشته شد. عمو زاده وی «حکیم الله محسود» جانشین وی شد و «ملا عمر» کوشید به لطف شبکه «حقانی» باز زمام امور را در دست گیرد. در ماه اکتبر، ارتش پاکستان تهاجم تازهٔ به وزیرستان را به راه انداخت. «تحریک طالبان» به تلافی برخاست: میان ماه های اکتبر «۲۰۰۹» و سپتامبر «۲۰۱۰» تعداد «۸۱» سؤ قصد انتحاری «۱۶۸۰» کشته بر جای نهاد.

میتوان دریافت که کنفرانسهای لندن و کابل به چه میزان به جز باز پُخت شگردهای کهنه دست آورد دیگری نداشته اند. سپاهیان سازمان پیمان اتلانتیک شمالی (ناتو) اینک خود را گرفتار دشواریهای بزرگی می یابند، اقتصاد توسعه در نواحی شورشیان کار بردی ندارد و شاخه سیاسی [مداخله بین المللی] هم رُک و راست در حد و اندازه این مهم نیست. چگونه کمک به «حکومت صالح» در کابل و اسلام آباد می تواند گره کور چنین آشفته گی و اوضاع درهم و برهم را بگشاید.

میان ناسیونالیزم و جهادی عالمگیر،

فقط چاره رئیس جمهور «کرزی» مانده است، یعنی مذاکره با طالبان. بارک اوباما همتای امریکایی وی، در اعلام موافقت خویش در اینباره درنگ داشت، اما با نبود راه حل بهتری سرانجام پذیرفت. هرگز موقعیت تا به این حد وخیم و دشوار نبوده است. «تحریک طالبان پاکستان»، سرنوشت طالبان پاکستانی را عمیقاً به القاعده و گروه‌های تروریستی پنجاب گره زده، قدرت سنتی قبیله یی را غصب کرده و غیرنظامیان را به سیه روزی نشانده است و بدون آنکه هیچگونه سستی به خود راه دهد به عملیات تروریستی ادامه می دهد. در این آشفته بازار کجا می توان طالبانی را یافت که بتوان باز خرید؟ و بالاخر چنان که قرار باشد رزم آرایان بین المللی نیز به گفتگو ها درآمیزند، چگونه می توانند یقین یابند که بازیچه دست نظامهای خویشاوندی و فرمانبرداری نخواهند شد که از فهم درست آنها عاجزند؟ ناگزیر مذاکره با طالبان راهبرد خوبی نیست؛ بهتر آنکه مشکل را از ریشه سر و سامان داد. دیدیم که القاعده بدون داشتن جای پایی در یک سرزمین توان ادامه بقای خویش را ندارد، اما این نیز هست که یک جامعه پشتون آرامش یافته هم دیگر نیازی به بازوی مسلح طالبان خویش ندارد. از اینرو درست به سراغ همین جمع مردم است که می باید رفت.

«دنباله دارد»

سیحون

توسعه انسانمدار و پایدار

در گستره تاریخ پرفراز و نشیب مدنیتهای و فرهنگها، بهروزی انسان همواره بخش جدا ناپذیر تلقی عدالت خواهانه پنداشته شده و این نگرش با عصر روشنگری مجال بیشتر یافته و رویکرد به ارزشهای انسانمدار وارد گفتمان اجتماعی غرب گردید و انسانها دارای ارزش و کرامت ذاتی برابر دانسته شدند.

افراد در امور زندگی شخصی خویش و محیطی که در آن زندگی می کنند، دارای حق کاملاً برابر اند و این حق زمانی بیشتر تامین می گردد که عملاً منابع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای نیل به آزادی و برابری انسانها به طور عادلانه توزیع گردد. این فرایند منتج به همبسته گی و تعاون اجتماعی گردیده ثابت، آرامش و صلح اجتماعی را نهادینه نموده و سرانجام به رشد و شکوفایی شخصیت و تواناییهای فردی انسانها می انجامد.

پیش زمینه ها و امکانات تحقق عملی این اهداف به شرایطی وابسته است که دستگاه سیاسی، برخاسته از اراده بالفعل و مشارکت آگاهانه مردم در یک قرارداد روشمند و پایدار، دستگاه مسوول و پاسخگو و نهادهای کار آمد با رویکردی مدنی پیریزی گردند. در چنین شرایطی است که مجموعه ارزشها، بینشها، نوع کارکرد و شکل دستگاه سیاسی، شیوه زندگی اجتماعی و اقتصادی و جستجوی راه حلها برای برون رفت از چالشها و دشواریها در تعامل متقابل بین دولت - ملت وارد می گردد.

حراست از حیثیت و کرامت انسانی منحصر به تائید شکلی آزادی بیان، جنسیت، خرد و وجدان نبوده بل، می بایست نظام اقتصادی، اجتماعی پی ریزی گردد که شهروندان در صورت پیری، معلولیت و سایر نارسیبها، عزت نفس و شرافت ذاتی شان بنابر فقدان امکانات فردی خدشه دار نگردد. حیثیت و کرامت انسانی امر ذاتی بوده و نباید بر مبنای ناتوانی فرد در تولید این حق تقلیل یابد و یا با سودمندی وی در اقتصاد افزایش یابد.

رویکرد به گزینش دستگاه سیاسی و راه اندازی انتخابات نیز فرایند شعارگونه بی نیست که نخبه گان قدرت هر چند سال یک بار آرای مردم را در تئانی با عمال دستگاه، با به گردش در آوردن زر و زور به دست آورند و شرکت سهامی توزیع ثروت و قدرت را تشکیل دهند.

دولت برخاسته از اراده مردم باید ممثل تمنیات و خواسته ها و نیازهای مردم باشد و با توانایی انجام خدمات، مشروعیت کارکردی اش را به نمایش بگذارد یعنی همزمان با توجه به تامین حقوق مدنی و سیاسی، حقوق اجتماعی، اقتصادی را نیز رعایت کند. حقوق اجتماعی شامل حق حمایت اجتماعی، تعلیم و تربیت، حق داشتن مسکن، دسترسی به آب آشامیدنی صحت، خدمات شهری، محیط زیست، حق کار، حق دریافت مدد معاش عادلانه و شرایط زندگی معیاری را در بر می گیرد که در نهایت توسعه انسانمدار را انعکاس می دهد.

توسعه یک فرایند بالنده، برگشت ناپذیر و همه جانبه سطح زندگی انسانها می باشد یعنی گذار از یک ساختار عقب مانده به ساختار پیشرفته تر را محتوا می کند. توسعه فرایندی است که در آمد سرانه به طور پیهم افزایش یافته و رضایت مردم از فرایند توسعه نیز شکل می گیرد.

از این دیدگاه توسعه شامل رهایی انسان از تنگناها و دستیابی به امکاناتی است که در دسترس مردم قرار می گیرد، مانند سطح بلند توقع حیات، صحت، آموزش و پرورش، بهبود و ارتقای کیفیت زندگی مردم.

ناسامانی موجود و توسعه نیافته گی اقتصادکشور شامل فقر گسترده، در نبود سکتور محرک، عدم سرمایه گذاری روی عامل انسانی، گسست اجتماعی و انقطاع تاریخی تمدنی، خشونت طبیعت و حوادث جغرافیایی و اقلیمی، محدودیت سرمایه، عدم دسترسی به آموزش و دانش معیاری جهانی، عدم شکل گیری گروه مؤلد و متشبهت، ذهنیت عنعنوی از یک سو و از سوی دیگر در نبود یک دید و بینش اقتصادی باید ارزیابی گردد که مولود فلسفه اقتصادی محافظه کاری جدید وارداتی در اقتصاد افغانستان طی سالهای حاکمیت نیروهای غربی می باشد. بنابر این پیامد ها و نگرش ذهنی حاکمیت، سهم دولت در برنامه های توسعه و تعیین اولویتها، فقر زدایی و مصارف عامه کاهش یافته و حذف برنامه های اجتماعی در دست اجراء است. بناءً در نتیجه سیاستهای محافظه کارانه پی دستگاه سیاسی، بدون رویکرد به تولید و داشتن برنامه های توسعه دراز مدت و نهایتاً فروگذاشت توسعه انسانمدار را شاهدیم.

توسعه انسانمدار هدف دایمی و پیوسته بوده و راه یافتی است که به بهبود و رفاه انسانی می انجامد. انسان همزمان وسیله و هدف سیاستهای اجتماعی و اقتصادی پنداشته می شود. توسعه انسانمدار ناظر بر بسیج منابع محلی به هدف توسعه تواناییهای مردم و مشارکت آنها در یک فرایند تحول یابنده ارزیابی می گردد. این مشارکت می تواند به تشخیص و بازیابی اولویتهای عمده محلی کمک کند تا منابع و امکانات دست داشته مردم به اهداف مورد نظرشان مورد بهره برداری قرارگیرد.

رویکرد به توسعه انسانمدار که لازمه سرمایه گذاری روی عامل انسانی است هزینه را برای توسعه و تقویت ظرفیت نیروی انسانی تامین نموده که این هزینه ها مهارتهای فیزیکی، آموزشی، و معرفتی جامعه را از طریق آموزش برای یادگیری، تغییر، درک متقابل و تاثیر گذاری بر فرایند زندگی توسعه می دهد.

باورهای مبتنی بر کار برد امکانات علمی و فنی برای همه گانی ساختن رفاه و

پیشرفت با توجه به محدودیت منابع طبیعی، در شرایط کنونی مصداق نداشته، برخی از کشورهای نیم کره شمالی و اقلیتی از متحدان آنها در جنوب توانسته اند به رفاه نسبی دست یابند. استفاده تشدید از منابع طبیعی و پیامد زیست محیطی آن بر منابع آبی، اراضی و جو زمین اثر ناگواری را بار آورده است.

حیات انسانی وابسته به کارکرد مردم و محیط است که حیات را ممکن می سازد و در این سیستم همه ساکنان کره خاکی سهم مساوی دارند در حالیکه کشورهای ثروتمند در استفاده از منابع طبیعی راه اسراف را می پیمایند و منابع اقتصادی جهان و کشورهای فقیر را با استفاده از فناوری و تولید انبوه خود و در تبادل و تجارت نابرابر جهانی غارت می کنند.

توسعه پایدار مستلزم تغییراتی در سبک زندگی کشورهای ثروتمند است که برای نهادینه کردن این پایداری و تداوم آن، با مسؤولیت پذیری دسته جمعی و برخورد جامع با مسایل جهانی، چون شهری شدن، افراط در مصرف انرژی و مصرف گرایی بی حد و حصر، ضرورت پیمایش پایداری و تداوم زیست بومی را ایجاب می کند.

توسعه انسانمدار و پایدار با عقلانی اندیشی و برنامه ریزی تحقق می یابد. رویکرد به توسعه با رفع نیازمندیهای اولیه در پیوند بوده و در شرایطی که کشور ما انبوهی از دشواریهای به میراث مانده از عقب مانده گی تاریخی را بر دوش می کشد، با رویکرد به برنامه ریزی همه جانبه و طرح برنامه های دور نمایی و کوتاه مدت و اختصاص عوامل و منابع به هدف کاربرد مؤثر و بیهینه منابع، اشتغال زایی و سازمان دهی توسعه زیرساختها، سرمایه گذاری روی امنیت و مصونیت غذایی، برنامه ریزی مدیریت منابع محدود، اشتغال مازاد نیروی کار از بخش عنعنوی به بخشهای نوین و اشتغال زای اقتصادی و سرانجام رشد و توسعه همه جانبه اقتصادی و اجتماعی را محتوا می کند.

صدور رو بنای سیاسی - حقوقی بورژوازی به حیث رو پوش آراسته بی که چهره خشن ضد بشری سرمایه را کتمان میکنند، رویاپیست که همه روزه از دستگاه های سحرآفرین ایدئولوژیک خداوندان زر به خورد خلقهای جهان فقیر داده میشود. شعارهایی چون: "ما از آزادی و حقوق بشر دفاع میکنیم"، "ما دموکراسی را یک اصل جهانشمول میندازیم"، "ما با تروریزم، خشونت آفرینان و جانان میرزمیم"، "ما به اراده خلقها گردن مینیم" وغیره با پررویی بی سابقه بی درتاریخ جهان موعظه میشوند.

(برگرفته از کتاب راهی به سوی داد)

پوهاند مجاور احمد زیار
کابل، ۲۶ - ۹ - ۲۰۱۰

د سرو ویرنو رنوبی

لامی کوتري د لمړينو وړانگو
- د هسكو غرو له څوكو،

د وړان وچار بنار له بامونو ترهي؛
لايي جوگه هرگوره،
د بشكولو نه دي،

د پړندو وینو له شم بویونو ډكي،
هغه په سر پو او باروتو لوغړني كوڅي.

***

ماتي هېنداري د نهيلو څاڅكو څاڅكو اوښكو
سپېره مخونه د پېغلو ټو ټولسو
را انځورلاي نه شي

او د تور تمو تورو شپو ځنگله كي
نه اخلي سا د لو لنگرو اسوبليو له توپان ځني
مر ژواندي شمي.

***

توري سيلی راتولوي د بربوكو ځولي كي
د ستي شوو وړيلو د خوگلنو اېري...
گوندي، له ډبري خوا خوري او زره سوي
غواړي په دي توگه د خوارو اسكېرلو
د فرياد ځولي او تش نسونه ډك كړي.

***

لارنجني تور ماښامونه مروړي

- په خونړو منگولو-

ساندي په ستونو د وپړولو كي مي،
لامي راسكني گروه پلټونكي رنوبی د سرو وپرونو
په زنگنو زهرژلو غشو

او د سره بن د لولپه سوو اورپښتو درنگي،
را ځروي هسي د دار پر سولېدلو اورو!

ماهنامه

راه آینده

زیر نظر گروه نویسنده گان :

صدیق الله توحیدی، سنجر سهیل، سیف
الدین سیحون، سید نجیب الله احمدی، سید
جواد دروازیان، مجاور احمد زیار، ببرک
ارغند، احمد ضیاء صدیقی سپهر.

صاحب امتیاز و مدیر مسوول : دستگیر هژبر
آدرس برقی:

dastgeer.hozhabr@gmail.com

سکرتر مسوول: عصمت نایبخیل

آدرس برقی:

asmat_n@hotmail.com

آدرس پستی: کارته پروان، سینما بهارستان،
مقابل نماینده گی عزیزی بانک

قیمت یک شماره: ۵ افغانی

اشتراک سالانه: در داخل کشور مبلغ (۱۰۰)
افغانی و در خارج از کشور مبلغ (۶۰) دالر
شماره گان ۱۰۰۰

شماره تماس: ۰۰۹۳۷۰۰۲۸۵۸۵۵